

Wensen en haalbaarheid voor een kustforum volgens het maatschappelijk middenveld van de Belgische kust.

Foto: Provinciebestuur West-Vlaanderen

In opdracht van:

Kathy Belpaeme, Coördinatiepunt
Geïntegreerd Beheer van Kustgebieden

Maand/jaar:

september 2006 – januari 2007

Auteurs:

Fieke Hellenbrand
Bart van der Kolk

**VAN HALL
LARENSTEIN**

PART OF WAGENINGEN UR

Wensen en haalbaarheid voor een kustforum volgens het maatschappelijk middenveld van de Belgische kust.

Studie in opdracht van het Coördinatiepunt Geïntegreerd beheer van Kustgebieden uitgevoerd tijdens de stage Kust en Zee management 4^e jaar.

26 januari 2007

In samenwerking met:

Kathy Belpaeme, Coördinatiepunt
Geïntegreerd Beheer van
Kustgebieden
Wandelaarkaai 7

Dr. Dirk Bogaert en Dino de Waen,
Maritiem Instituut, Universiteit Gent

Maand/jaar:

september 2006 – januari 2007

Auteurs:

Fieke Hellenbrand
Bart van der Kolk

Begeleidende docent:

Theo de Wit

Trefwoorden:

Kustforum, maatschappelijk
middenveld, wenselijkheid, enquête,
beschrijvend onderzoek, interview,
België

Voorwoord

Op vraag van het Coördinatiepunt geïntegreerd beheer van kustgebieden (GBKG) zijn Fieke Hellenbrand en Bart van der Kolk, beide 4^e jaarsstudenten kust en zee management in Nederland tijdens hun 5 maanden durende stage bezig geweest om dit onderzoek uit te voeren. Ook een gedeelte van het onderzoek is uitgevoerd door het Maritiem Instituut van de Universiteit Gent, de gegevens van deze bevraging voor het deel "kustforum" zijn verwerkt in dit rapport.

Zoals u ziet hebben wij dit project niet alleen kunnen doen, iedereen die hierbij heeft meegewerkt om dit project te realiseren BEDANKT, een aantal mensen in het bijzonder het team van het Coördinatiepunt GBKG; Kathy, Hannelore en Sylvia verder Dirk Bogaert en Dino Dewaen van het Maritiem Instituut, de mensen van het PAK en het Vliz en niet te vergeten alle andere die ons hebben geleerd hoe België en of Vlaanderen en de kust in elkaar zitten. Ook de begeleiding vanuit Leeuwarden bedankt!

Oostende januari 2007

Samenvatting

De steeds groter wordende druk op de ruimte in de kustzone vraagt naar een geïntegreerde aanpak van het beleid aan de kust. Deze opvatting wordt gedragen door Europese Aanbeveling in verband met geïntegreerd kustzone beheer (2002/413/EC). Momenteel wordt er veel gedaan om binnen de verschillende beleidsdomeinen een geïntegreerde aanpak uit te voeren. Hierbij worden via verschillende mogelijkheden organisaties uit het maatschappelijk middenveld betrokken. Te denken valt hierbij bijvoorbeeld aan overleg met de rederscentrale omtrent het Gemeenschappelijk Visserij Beleid, of bijvoorbeeld bij de ontwikkeling van de haven van Zeebrugge is Natuurpunt een gesprekspartner geweest.

Toch ontbreekt op dit moment een forum waarin het maatschappelijk middenveld georganiseerd is. Binnen een dergelijk forum zouden bijvoorbeeld sectoroverschrijdende ontwikkelingen besproken kunnen worden. Als voorbeeldprojecten die in een kustforum behandeld kunnen worden is te denken aan de ontwikkeling van het provinciaal ruimtelijke uitvoeringsplan Strand en dijk en het aanwijzen van mariene reservaten op het Belgisch Continentaal Plat (BCP).

Om effectief een kustforum op te zetten heeft het Coördinatiepunt GBKG aan Fieke Hellenbrand en Bart van der Kolk gevraagd om tijdens de stage te inventariseren wat de wensen zijn en wat de haalbaarheid is van een kustforum volgens het maatschappelijk middenveld.

In Groot-Brittannië wordt reeds veel gebruik gemaakt van kustfora, ook in het Waddenzee gebied bestaat een trilateraal forum waarbij het maatschappelijk middenveld betrokken wordt. Om een beter beeld te krijgen van de werking van de fora zijn in totaal 4 fora verder doorgelicht. Een onderdeel hiervan is de financiering van de fora, opvallend is dat alle fora een gespreide bron van middelen hebben, verder zijn er nog een aantal overeenkomsten en een aantal verschillen die verder interessant kunnen zijn voor het op te zetten forum in België.

Dit onderzoek omvat twee verschillende manieren van interview om de mening van het maatschappelijk middenveld te inventariseren. Aan de hand van een selectie zijn in totaal 73 organisaties benaderd voor een diepte interview, van deze 73 organisaties is er met 29 een afspraak geweest. Daarnaast zijn 198 organisaties benaderd met een schriftelijke enquête. In totaal zijn er 23 enquêtes teruggestuurd.

Vanuit de schriftelijke enquêtes is gebleken dat alle sectoren, behalve de visserij sector, positief staan ten opzichte van een kustforum. Het bespreken van brede onderwerpen als tewerkstelling en arbeidsmarkt, de balans tussen natuur en economie zal ook een breed scala aan stakeholders interesseren. Het forum zou volgens sommige bevrageden een overlegorgaan moeten zijn met als voorbereiding een internet forum.

De provincie zou een belangrijke rol moeten spelen volgens sommige organisaties. Verder zou een mandaat nodig zijn waarbij het kustforum advies kan geven.

Opvallend is dat er geen verband is tussen de verschillende sectoren op de vragen over de vorm en de verwachtingen van het kustforum.

Vanuit de diepte interviews is naar voren gekomen dat een constructie waarbij de huidige fora kunnen blijven bestaan en het kustforum een aanvulling is, een goede mogelijkheid geeft het kustforum effectief te maken. Het kustforum zou volgens meerdere ondervraagden moeten bestaan uit een stuurgroep, waarin de provincie de sturende taak heeft en enkele andere belangrijke organisaties verder betrokken worden. Tijdens de interviews is gebleken dat het

gehele maatschappelijk middenveld betrokken zou moeten worden bij het forum. De thema's die men naar voren wilt zien komen kunnen zowel sectoraal of sectoroverschrijdend zijn. Ook het vormen van een visie voor de kust werd door 13 (56%) organisaties naar voren geschoven als mogelijke focus voor een kustforum.

Naar aanleiding van deze gegevens is te zien dat een kustforum wenselijk is, mits het mandaat heeft om ten minste te adviseren en het een goede aanvulling is op de bestaande fora. Er is volgens het maatschappelijk middenveld een haalbaarheid van het kustforum als de overheden doelstellingen geven aan het kustforum en iedereen gezien kan worden als een gelijke gesprekspartner. De samenstelling van het forum hangt af van het te behandelen thema's; de organisaties besluiten zelf actief deel te nemen aan een thema of niet.

Voordat het forum effectief opgezet kan worden is eerst een vergelijking van de gegevens van het onderzoek van het Maritiem Instituut nodig. Verder dient er een mandaat voor het forum uitgewerkt te worden, zodat het forum adviezen kan uitwerken voor de overheid. Ook is het nodig om de samenstelling van de stuurgroep verder vast te leggen. Om een samenwerking met de andere fora op te stellen is het nodig om deze uitgebreid in kaart te brengen. Ook moet er gekeken worden naar mogelijke financiering van het forum.

Inhoudsopgave

VOORWOORD

SAMENVATTING

1 INLEIDING	3
1.1 BESCHRIJVING VAN DIT ONDERZOEK	3
1.2 LEESWIJZER	6
2 METHODEN	7
2.1 SCHRIFTELIJKE ENQUÊTE	8
2.2 DIEPTE INTERVIEW	9
3 ANALYSE VAN BESTAANDE KUSTFORA	11
3.1 OPZET	11
3.2 CONCLUSIE BESTAANDE KUSTFORA	13
4 RESULTATEN SCHRIFTELIJKE ENQUÊTES	14
4.1 RESPONS PER SECTOR	14
4.2 MENING VAN ORGANISATIES OVER DE KUST	16
4.3 MENING ORGANISATIE ROND KUSTZONEBELEID	17
4.4 DE WENSEN ROND DE BETROKKENHEID	18
4.5 VORM VAN HET KUSTFORUM	21
4.6 VERWACHTINGEN VAN EEN KUSTFORUM	23
4.7 EXTRA / AANVULLINGEN	25
4.8 CONCLUSIES SCHRIFTELIJKE ENQUÊTES	25
5 RESULTATEN DIEPTE INTERVIEWS	28
5.1 ONDERWERPEN VOOR EEN KUSTFORUM	29
5.1.1 KUSTFORUM ALS "PROBLEEMOPLOSSER"	29
5.1.2 VISIE VOOR HET PRODUCT 'DE KUST'	31
5.2 ERVARINGEN VAN ANDERE FORA	32
5.3 GEWENST MANDAAT VAN KUSTFORUM	33
5.4 STRUCTUUR VAN HET KUSTFORUM	34
5.5 CONCLUSIES UIT DE DIEPTE INTERVIEWS	35
6 EINDCONCLUSIES	37
7 AANBEVELINGEN	39
8 SCENARIO VOOR EEN KUSTFORUM	40

HET COÖRDINATIEPUNT GBKG 44

BRONVERMELDING 45

INTERNETSITES 45

Bijlage I Selectie criteria

Bijlage II Schriftelijke enquête

1 Inleiding

Aan de 65 km lange kust van België grenzen 10 gemeenten. Binnen deze gemeenten is een grote diversiteit aan stakeholders betrokken bij het kustgebeuren, waaronder havenbedrijven, vissers, horeca, cultuurcommissies, natuurorganisaties, de gemeentes, de provincie, Vlaamse en federale overheid etc. De betrokkenheid bij het beheer en beleid aan de kust is erg breed. In het huidige beleid is het woord draagvlak en communicatie niet meer weg te denken. De eisen voor de beleidsmakers om te communiceren zijn veel groter dan vroeger. De rol van de politici verandert in de loop van de tijd steeds verder van het maken van besluiten naar de rol van communicatiespecialist, en de rol van de ambtenaar van inhoudelijke deskundige naar faciliteren, communiceren en ondersteunen. De rol van het maatschappelijk middenveld wordt in de beleidsprocedure steeds belangrijker en ze wordt ook steeds meer gezien als gelijkwaardig partner.

Onlangs is een evaluatie geweest van het kustbeheer in België, naar aanleiding van de nationale rapportering inzake de aanbeveling Geïntegreerd Kustbeheer¹, hieruit is gebleken dat er geen gestructureerd overleg is met het maatschappelijk middenveld over de toekomst van de kust.

Ook andere studies maken melding van een kustforum. In de aanbevelingen van het NORCOAST-project voor het bevorderen van het proces van geïntegreerd beheer van kustgebieden (GBKG) wordt specifiek gewezen naar "Het oprichten van kustfora of samenwerkingsverbanden moet worden aangemoedigd in gebieden waar geïntegreerd beheer duidelijk een positieve invloed kan hebben. Hierbij moeten alle grote belangengroepen worden betrokken." (Aanbevelingen voor een geïntegreerd beheer van het kustgebied, deel II NORCOAST, juni 2001, p65)

Tot op heden zijn er binnen de bestaande structuren samenwerkingsverbanden opgezet en hebben diverse instanties inspraak in het beleid aan de kust, te denken valt aan de Regionale Economische en Sociale Overlegcomités (RESOC), het kustburgemeesterverleg van de gouverneur, de verschillende paritaire organen, de overleg- en taakgroep van het Coördinatiepunt GBKG. Verder zijn er een aantal gebiedsgebonden of sectorale overleggroepen als bijvoorbeeld de beheersgroep Spuikom en het subteam kustjachthavens. In een aantal reeds afgeronde projecten is gebruik gemaakt van de kennis en ervaringen van diverse stakeholders, bijvoorbeeld bij het opstellen van het provinciaal ruimtelijk uitvoeringsplan (RUP) strand en dijk en het aanduiden van mariene reservaten. Het proces van deze projecten wordt door het Maritiem Instituut geëvalueerd, hierbij zal voornamelijk gelet worden op de inbreng en de gevolgen van participatie, dit onderzoek zal medio 2007 gereed zijn.

1.1 Beschrijving van dit onderzoek

Tot op heden wordt er voor het kustzonebeleid nog geen gebruik gemaakt van een vaste sectoroverschrijdende groep gebruikers van de kust (stakeholders) die georganiseerd zijn in een forum.

Hoofdvraag

Welke vormen van inspraak en overleg inzake kustzonebeleid zien diverse stakeholders als wenselijk en haalbaar?

¹ 2002/413/EC

Een van de eerste vragen die hierbij op komt is: “Wie heeft er een belang bij de kust?” Of wel “Wie is de stakeholder die interesse kan hebben in een kustforum?” Langs de kust zijn een aantal verschillende sectoren vertegenwoordigd, zoals toerisme, havens, natuur, visserij en veiligheid, maar ook organisaties uit de welzijn en sociale hoek hebben een rol in het kustgebied en zijn daarom stakeholders. Al deze stakeholders staan niet los van elkaar maar opereren in bestaande netwerken. Hierdoor zijn er al vele overlegorganen opgezet en kennen de verschillende stakeholders ook weer andere stakeholders die graag zouden willen participeren in ons onderzoek. In ons onderzoek is gebruik gemaakt van de netwerken die er reeds zijn. Hoe dit gedaan is vindt u in het volgende hoofdstuk.

Verder komt uit de hoofdvraag naar voren dat er verschillende vormen van inspraak en overleg mogelijk zijn. In het verleden is reeds veel gebruik gemaakt van MER procedures en inspraak periodes voor nieuwe projecten. Ook zijn al vele organisaties benaderd door de overheid om de mening te peilen van het maatschappelijk middenveld. Deze vorm van participatie is de open autoritaire stijl (zie tabel 1.1) die gekenmerkt wordt door informatievoorziening over beleid naar de organisaties om hiermee te overtuigen of te overreden. Hierbij vraagt de overheid wel naar de opvattingen en meningen over het nieuwe project maar zal uiteindelijk wel het eigen beleid in mogelijk aangepaste vorm toepassen. Door deze ervaringen van de verschillende organisaties is er veel kennis opgedaan over wat wel en niet werkt, wat zit er vaak tegen, en hoe loopt de communicatie. Via de meningen van de verschillende organisaties is het mogelijk om een forum op te zetten waar meerdere stakeholders van verwachten dat het gaat functioneren.

Ook het niveau van inspraak is belangrijk. In 1969 heeft Sherry Arnstein een “ladder of participation” ontworpen die aangeeft in hoeverre stakeholders kunnen participeren in het beleidsproces. Aan de hand van de participatieladder van Arnstein hebben Pröpper en Steenbeek (1998) voor het tijdschrift Bestuurskunde een handig overzicht opgesteld over de vormen van participatie, de rol van de participanten, de vraag van het bestuur, de middelen die door het bestuur beschikbaar gesteld worden en de wisselwerking die de participatie oplevert. In de participatieladder zijn verschillende niveaus aangegeven waarbij geldt hoe hoger de ladder beklommen wordt des te hoger is het niveau van participatie. Het is onjuist dat de hoogste trede steeds de meest ideale is voor de betrokkenen. Per onderwerp, en doelstelling is het goed te kijken op welk niveau het maatschappelijk middenveld kan participeren. De stakeholders in dit onderzoek zijn gevraagd naar wat zij wenselijk en haalbaar vinden en op welk niveau een kustforum moet functioneren.

Tabel 1.1 Participatieladder, hoe hoger de ladder wordt beklommen des te hoger is het niveau van burgerparticipatie (Pröpper en Steenbeek, 1998)

Participatie Bestuursstijl	Rol participant	Bestuur vraagt van participant	Bestuur geeft aan participant	Wisselwerking komt tot uitdrukking in

Wel interactief				
Faciliterende stijl	Initiatiefnemer	Grotere eigen verantwoordelijkheid en slagvaardigheid	Ondersteuning (tijd, geld, kennis, deskundigheid, materiële hulpmiddelen)	Ondersteuning die wordt aanvaard
Samenwerkende stijl	Samenwerkingspartner	Evenwichtige inbreng	Evenwichtige inbreng	Binding aan gemeenschappelijke en open besluiten, afspraken en handelingsplannen
Delegerende stijl	Medebeslisser	Beslissing: gesloten besluit, alsmede 'commitment' eraan	Beslissingsmacht binnen randvoorwaarden	Besluit waarin beide partijen worden gehonoreerd
Open participatieve stijl	Adviseur	Oordeel: open advies	Open vraagstelling (over probleemdefinitie en oplossingsrichting)	Uitwisselen van alternatieve concepties, probleemdefinities en oplossingsrichtingen
Niet-interactief				
Gesloten participatieve stijl	Consultor (geconsulteerde)	Oordeel: gesloten advies	Gesloten vraagstelling (over probleemdefinitie en oplossingsrichting)	Uitwisselen van visies en argumentaties
Open autoritaire stijl	Doelgroep van onderzoek of voorlichting	Kennis / informatie over gedrag, houdingen en	Informatie en voorlichting	Afstemmen van (onderzoeks) vragen en boodschap op

		opvattingen		doelgroep
Gesloten autoritaire stijl	Geen	Niets	Niets	Niets

Om meer zicht te krijgen op de werking en effectiviteit van een kustforum is er gekeken naar verschillende bestaande kustfora, waarvan drie in Groot-Brittannië en een in het Waddenzegebied. Er is gekeken naar de vorm van het kustforum, de participanten en de resultaten van het kustforum. Deze aanvulling kan een beter inzicht geven in de mogelijkheden van een kustforum en kan een reden zijn om te onderzoeken of een kustforum in België ook succes zal hebben.

1.2 Leeswijzer

Om op een effectieve manier, mits wenselijk, een kustforum op te zetten is het belangrijk te weten wat de diverse stakeholders wenselijk en haalbaar vinden aan een dergelijk kustforum. In het verslag wat voor u ligt kunt u in het tweede hoofdstuk lezen hoe dit onderzoek is uitgevoerd. Hoe er is omgegaan met de complexiteit aan stakeholders en hoe de stakeholders zijn benaderd.

In het derde hoofdstuk wordt een korte analyse gemaakt van verschillende kustfora in Groot-Brittannië en in het Waddenzegebied.

In het vierde hoofdstuk vindt u de resultaten van de schriftelijke enquête. In het vijfde hoofdstuk vindt u de resultaten van de diepte interviews.

In het zesde hoofdstuk leest u hoe naar aanleiding van de interviews en enquêtes het kustforum volgens het maatschappelijk middenveld opgezet zou kunnen worden. Hiervoor zijn nog een aantal stappen te ondernemen die u leest in de aanbevelingen die in dit hoofdstuk zijn vermeld.

2 Methoden

Het verslag wat voor u ligt valt onder de categorie beschrijvende onderzoeken. In het onderzoek wordt gekeken wat de mening is van de verschillende organisaties met betrekking tot een kustforum. Aan de hand van de verschillende meningen is er gekeken naar de wenselijkheid en haalbaarheid van een kustforum.

Omdat de totale lijst van stakeholders erg groot is en de tijd beperkt (5 maanden) is er voor gekozen een selectie van de stakeholders te benaderen middels een diepte interview. De overige organisaties zijn benaderd met een schriftelijke enquête waarbij een retour enveloppe werd bijgevoegd. In totaal zijn 73 organisaties benaderd voor een diepte interview. Om de juiste organisaties te benaderen voor een diepte interview is er een voorselectie gedaan aan de hand van selectie criteria.

De selectie van de stakeholders voor het diepte interview is gedaan doormiddel van een aantal selectiecriteria². De variatie in verschillende stakeholders is ontstaan door als eerste een selectie te maken van het eerste criterium, de sector waar de organisatie onder valt, vervolgens van het tweede criterium, eerder betrokken bij het Coördinatiepunt GBKG, en zo tot en met het laatste criterium. Doordat een aantal stakeholders dezelfde combinatie geven van criteria kan men een selectie maken van unieke combinaties, zie tabel 2.1. In totaal zijn er 73 organisaties geselecteerd voor het diepte interview.

Tabel 2.1 is de methode van selectie weergegeven, de unieke combinaties zijn geselecteerd.

Stakeholders	Criterium 1 a,b,c,d,e,f,g,h,i,j,k,l	Criterium 2 a,b	Criterium 3 a,b	Totaal Selectie benaderd
1	A	A	A	AAA
2	A	A	A	AAA
3	A	A	B	AAB
4	C	A	B	CAB
5	C	A	B	CAB
6	K	B	A	KBA
7	K	B	A	KBA
8	E	A	B	EAB
± 300	...	...	...	...

De verschillende selectiecriteria zijn opgesteld in overleg met het Coördinatiepunt GBKG en het Maritiem Instituut van de Universiteit Gent.

Een van de belangrijkste criteria om een zo divers mogelijke steekproef van de actoren te krijgen, is de sector waarin de organisatie actief is. Er is naar gestreefd om minimaal 20 % van iedere sector respons te krijgen, zowel vanuit de schriftelijke enquête als het diepte interview. Om dit uiteindelijk te bereiken is het nodig geweest om nog een belronde te houden om alsnog te horen wat de wensen zijn voor een kustforum. Tijdens de belronde zijn in totaal 14 organisaties benaderd.

Omdat de sectoren in het verloop van het verslag nog terug komen is het nuttig om een beschrijving van de verschillende sectoren reeds te geven.

² Zie Bijlage I Selectie Criteria

Sectoren

- a. Natuur en milieu; bestaat uit de organisaties die zich bezig houden met de natuur en het milieu.
- b. Kustveiligheid; bestaat uit de organisaties die zich bezig houden met de veiligheid van de toerist, de scheepvaart en het achterland.
- c. Delfstoffen en energie; organisaties die zich bezig houden met de extractie van niet-levende bronnen uit zee, en energie.
- d. Havenactiviteit; bestaat uit de havenbedrijven, koopvaardijvaart en scheepswerven.
- e. Economie en werkgelegenheid; bestaat uit de vakbonden, kamer van koophandel en economische overlegplatforms.
- f. Vrije tijd en toegankelijkheid; de toeristische sector, de horeca, sport en recreatie.
- g. Welzijn en sociaal; de welzijnsraden, jeugdwerkorganisaties, seniorenorganisaties en sociale vakbonden.
- h. Erfgoed en cultuur; bestaande uit de cultuurraden en de verschillende musea.
- i. Land- en tuinbouw; bestaande uit landbouworganisaties.
- j. Visserij; de rederijen en stichtingen betrokken bij de visserij.
- k. Waterwinning; de waterbedrijven.
- l. Ruimtelijke ordening; de verschillende Gemeentelijke commissie ruimtelijke ordening (Gecoro's) en de provinciale commissie ruimtelijke ordening (Procoro).

De overige selectie criteria zijn te vinden in bijlage I en zijn ingevuld aan de hand van de informatie die gevonden is op het internet en aan de hand van antwoorden van een aantal experts.

2.1 Schriftelijke enquête

In totaal zijn 198 enquêtes verstuurd naar diverse stakeholders van de Belgische kust. Deze schriftelijke enquêtes geven een kwantitatief oordeel over de mening van de stakeholder. De enquêtes zijn opgestuurd met een bijgevoegde retourenveloppe, omdat het zo eenvoudiger is de enquête terug te sturen. De gebruikte gegevens van de schriftelijke enquête zijn die uit de teruggestuurde enquêtes. Van een dergelijke steekproef wordt ook wel gezegd dat de selectie ontstaat door de non-respons. Dit betekent dat er een verschuiving kan ontstaan in de verdeling van sectoren tussen de opgestuurde en teruggestuurde enquêtes.

De enquête³ bevat zowel open als gesloten vragen. Voor de verwerking van de gegevens worden de open vragen geclusterd, zodat een kwantitatieve analyse van de enquêtes mogelijk is.

De vragen zijn opgedeeld in 5 hoofddelen:

1. De organisatie en de huidige deelname aan beleidsprocessen
2. Ervaringen met kustzonebeleid
3. Gewenste betrokkenheid bij het kustzonebeleid
4. De vorm van de betrokkenheid
5. Verwachtingen van een kustforum

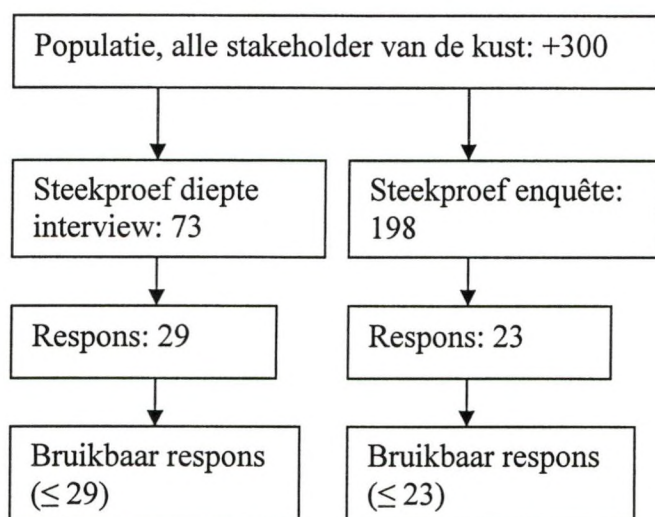
³ Schriftelijke enquête zie bijlage II

Aan de hand van deze delen wordt duidelijk wat de stakeholder belangrijk vindt omtrent een kustforum. Ook wordt er gevraagd naar het netwerk van de organisatie binnen de sector. Zo wordt gevraagd naar andere betrokken organisaties binnen beleidsprocessen waarin de organisatie actief is en wordt er gevraagd of andere organisaties betrokken moeten worden bij een kustforum.

Aan de hand van de reacties op de vragen is er een kwantitatieve analyse gemaakt. Die te vinden is in het volgende hoofdstuk. De percentages in de uitwerking geven de valide percentages weer. De steekproef die gebruikt is voor de verwerking van de gegevens is waarschijnlijk niet representatief voor alle maatschappelijk middenveld organisaties aan de kust, daarom moet het percentage en de frequentie van de data ook meer gezien worden als een signaal en niet als "de" mening van het maatschappelijk middenveld.

2.2 Diepte interview

Voor het selecteren van de steekproef is gekeken naar de maximale haalbaarheid, wat voor dit onderzoek betekende maximaal 3 interviews per dag, mits er niet veel reistijd nodig is tussen de verschillende interviews. Dit komt neer op maximaal 73 interviews binnen de onderzoeksperiode. De steekproef is maximaal gekozen, omdat ervan uitgegaan kon worden dat er voor een aantal organisaties niet mogelijk was een afspraak te maken.

Figuur 2.1 Verloop van populatie naar bruikbare respons

In de eerste week van oktober 2006 zijn brieven gestuurd naar de verschillende stakeholders met een uitleg over het onderzoek en de opmerking dat er binnenkort contact gezocht wordt met de stakeholder om een afspraak te maken. Met 29 organisaties is een afspraak gemaakt. Met de overige organisaties is geen afspraak tot stand gekomen.

Naast de 29 organisaties waarmee contact is geweest vanuit dit onderzoek, uitgevoerd door Fieke Hellenbrand en Bart van der Kolk, is er ook gebruik gemaakt van 7 enquêtes van het onderzoek van het Maritiem Instituut van de Universiteit Gent, Dirk Bogaert en Dino Dewaen, die dezelfde vragen hebben gesteld aan een aantal stakeholders, zoals gebruikt in dit onderzoek.

De vragen in het diepte interview komen overeen met de vragen in de enquête⁴. Het verschil in de beide methoden is voornamelijk dat het mogelijk is om tijdens het interview door te vragen naar iemands ideeën. Ook is het mogelijk om actief terug te koppelen op de kansen en bedreigingen die er voor de organisatie zijn ten aanzien van het kustzonebeleid. Hierdoor kan er beter gesproken worden over de invulling van het eigenlijke kustforum.

De achterliggende gedachten en het “hoe, wie en waarom” komen uitgebreid aan bod in het diepte interview.

Beide onderdelen van het onderzoek zijn in het laatste hoofdstuk gecombineerd. De combinatie van de enquêtes en de interviews geeft een totaalbeeld van de wensen en de haalbaarheid van een kustforum. Vanuit de combinatie zijn conclusies en aanbevelingen opgesteld die een poging doen naar het invullen van een kustforum op een effectieve manier.

⁴ Schriftelijke enquête zie bijlage II

3 Analyse van bestaande Kustfora

3.1 Opzet

Binnen het onderzoek naar de wenselijkheid en haalbaarheid van een kustforum is er naar een aantal eigenschappen van bestaande kustfora gekeken om een beter beeld te krijgen van de werking van bestaande kustfora. Dit is gedaan om te zien welke eigenschappen een kustforum nodig heeft om effectief te werken. De verschillende eigenschappen die beschouwd zijn bestaan uit:

- *Doelstellingen van het forum.* Hier is gekeken naar welke doelen er gezet zijn en of deze overeenkomen met doelen uit de andere fora of dat er juist verschillen aanwezig zijn.
- *De bevoegdheden van de deelnemers van het forum.* Welke personen zitten er in dit kustforum en in welke vorm en mate kunnen zij macht uitoefenen?
- *Is er een visie opgesteld voor de kust?* De aanwezigheid van een visie.
- *Voorselectie in partners voor forum.* Is er een voorselectie geweest van de partners in het forum? Is het kustforum voor iedereen toegankelijk of alleen voor enkele organisaties?
- *Belangrijke resultaten.* Wat heeft het forum tot nu toe bereikt?
- *Werking forum.* Wat is de structuur van het forum (stuurgroepen, taakgroepen enz.) en wordt er door deze samenstelling actief iets bereikt?
- *Financiële ondersteuning.* Hoe en door wie worden de projecten financieel ondersteund?

Deze eigenschappen van de verschillende kustfora zijn gekozen, omdat deze de effectiviteit en werking weergeven van het forum. Ook de structuur en opbouw van het forum komen naar voren.

De volgende 4 kustfora zijn op deze eigenschappen beschouwd:

Wadden Sea Forum; forum binnen een trilaterale samenwerking rond de Waddenzee.

Pembrokeshire Coastal Forum; forum van de kust van Pembrokeshire, Groot-Brittannië.

Thames Estuary Partnership; forum van het Thames estuarium, Groot-Brittannië.

Dorset Coastal Forum; forum van de kust van Dorset, Groot-Brittannië.

In Groot-Brittannië wordt veel gebruik gemaakt van fora, zo ook aan de kust. De ervaringen van de fora uit Groot-Brittannië zijn nuttig, omdat ze al een geruime tijd actief zijn in deze vorm. Verder is er gekozen voor een forum van de Waddenzee, omdat dit forum is opgezet vanuit de vraag van de overheden en het een internationaal forum is. Ook een belangrijk kenmerk van deze kustfora is de betrokkenheid van het maatschappelijk middenveld.

De eigenschappen zijn verwerkt in een tabel 3.1. Dit is gedaan om zo een beter overzicht te krijgen van de verschillen en/of de overeenkomsten van elk forum ten opzichte van elkaar.

Tabel 3.1 Vergelijking van kustfora

Diverse fora	Doelstelling	bevoegdheden deelnemers forum	visie opgesteld voor de kust	voor selectie partners in forum	Belangrijke resultaten	werking	Financiële ondersteuning website
Wadden Sea Forum	Middels geïntegreerd proces opstellen en uitvoeren van actieplan voor kust	gezamenlijk opstellen actieplan en uitvoering actieplan	ja	Ja, toch zijn in totaal 274 deelnemers betrokken geweest.	Actieplan "Breaking the ice"	topic groepen bestaande uit experts, gezamenlijk forum 2 keer per jaar	Financiële ondersteuning door EU Interreg IIIB programma 50%, overige helft door leden http://www.waddensea-forum.org/
Pembrokeshire Coastal Forum	Een duurzame en strategische planning en beheer van de kustzone te promoten	adviserende bevoegdheden	nee	nee	Marine code, Recreation audit, iczm strategic framework	topic groepen bestaande uit experts, gezamenlijk forum 1 keer jaar	Gefinancierd door verschillende autoriteiten zoals gemeente, haven autoriteiten, agentschap Natuur enz. http://www.pembrokeshirecoastalforum.org.uk
Thames Estuary Partnership	Inventariseren van belangen van stakeholders t.b.v duurzaam management	adviserende bevoegdheden	ja	nee	management guidance for Thames estuary	topic groepen bestaande uit experts, gezamenlijk forum 1 keer jaar	Gefinancierd door vast aantal autoriteiten en agentschappen. Deel door donaties en liefdadigheid. http://www.thamesweb.com
Dorset Coastal Forum	Een duurzaam management van het gebruik en de ontwikkeling van de kust te bevorderen	adviserende bevoegdheden	nee	nee	dorset coast strategy	2 keer per jaar gezamenlijk forum	Vast aantal financierende instellingen zoals gemeenten, agentschappen en fondsen http://www.dorsetcoast.com

3.2 Conclusie bestaande kustfora

Overeenkomsten

Overeenkomsten tussen de fora is vooral de rol van adviserende bevoegdheid en de afwezigheid van voorselecties in partners. Alleen bij het Wadden Sea Forum is er een concrete uitvoering van plannen en is de toegankelijkheid van partners tot het forum beperkt. De werking van het forum is bij alle fora hetzelfde waarbij er meerdere topic groepen en experts betrokken zijn en er 1 of meerdere bijeenkomsten per jaar georganiseerd worden.

Verschillen

Er zijn vooral verschillen met betrekking tot de doelen die gezet zijn voor de fora. Deze doelen lopen uiteen van het uitvoeren van concrete actieplannen tot het inventariseren van de belangen van alle betrokkenen bij de kust. De belangrijke resultaten die bereikt zijn verschillen sterk per forum, maar er is wel een samenhang met de vooraf opgestelde doelen.

Effectiviteit

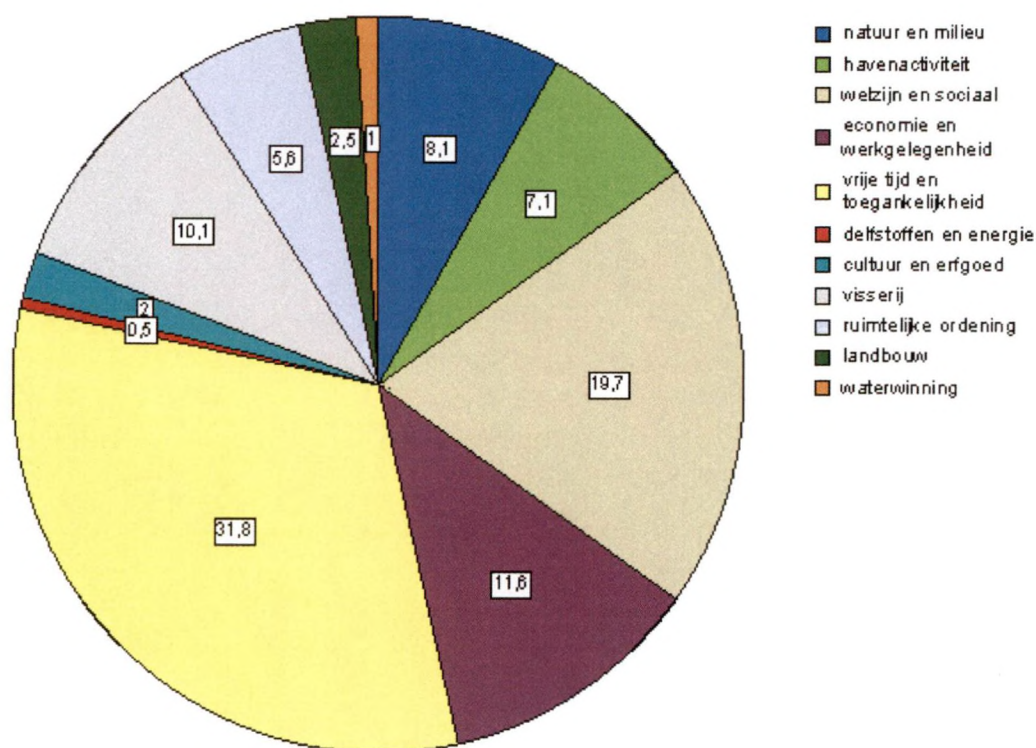
Effectiviteit wordt hier bekeken in termen van het behalen van belangrijke resultaten en de werking van het forum. Het Wadden Sea Forum verschilt het meest van de andere drie fora en springt eruit als het gaat om daadkracht door het uitvoeren van plannen. Deze daadkracht is vooral te danken aan het feit dat niet elke organisatie betrokken wordt in het forum en dat het forum is opgericht door de overheden. Er is daardoor meer ruimte om concrete beslissingen te nemen zonder dat er teveel inspraak is van andere partijen. De andere fora hebben meer de adviserende rol in het bereiken van duurzaam kustbeleid.

Het gehele scala van het maatschappelijk middenveld betrekken in een forum, vergelijkbaar met de fora van de Thames en Pembrokeshire lijkt ten koste te gaan van de daadkracht van het forum. In het forum van de Waddenzee is van te voren gekeken wie er in het forum mogen participeren er is een duidelijke selectie gemaakt en er is een duidelijke basis gelegd in de vorm van middelen en mandaat. Voor het kustforum dat hier onderzocht is, zijn tot nu toe nog geen middelen vast gelegd en is nog niet voorgesteld wie er in het kustforum moeten participeren of wat het mandaat is van het forum. Dit hoeft geen belemmering van een forum te zijn, omdat er in Pembrokeshire duidelijk is bewezen dat men op de lange termijn meer betrokken wordt en meer en meer mandaat krijgt. Duidelijk is dat, als de doelen van het forum zijn vastgelegd, dat daarna gekeken kan worden naar de samenstelling van het forum. Het is blijkbaar ingewikkelder om met een grote diverse sectoroverschrijdende groep stakeholders tot een hoger niveau te komen van participatie.

4 Resultaten schriftelijke enquêtes

4.1 Respons per sector

Voor dit onderzoek zijn in totaal 198 enquêtes verstuurd naar verschillende stakeholders uit diverse sectoren. Alle organisaties (273) die bekend zijn in de lijst die is opgesteld voor dit onderzoek, min het aantal organisaties dat benaderd is voor de diepte interviews (75), hebben de enquête ontvangen. De verdeling van de organisaties in verschillende sectoren is te zien in figuur 4.1.

Figuur 4.1 Cirkel diagram met de verdeling van stakeholders in sectoren waarnaar een enquête is opgestuurd.

Het aantal organisaties in de verschillende sectoren, zoals aangegeven in het diagram, komt redelijk goed overeen met de werkelijkheid. Er is een grote groep organisaties actief in de toeristische sector, ook de welzijn en sociale sector is goed vertegenwoordigd, verder zijn de economische en werkgelegenheidssector en de visserij goed vertegenwoordigd. Of deze verdeling van stakeholders van de kust overeenkomt met de werkelijkheid is niet met zekerheid vast te stellen.

De enquêtes die zijn terug gestuurd bepalen de grote van de beschikbare gegevens voor dit onderzoek, een dergelijke selectie wordt ook wel steekproef door middel van non-respons genoemd. Van de 198 enquêtes die zijn gestuurd zijn er in totaal 23 (11.6%) teruggestuurd. Het is niet bekend of dit percentage voldoende is om de gegevens van dit onderzoek representatief te noemen, aangezien niet bekend is wat de gehele populatie van organisaties in het maatschappelijk middenveld aan de kust is. De reden dat er slechts 23 enquêtes terug zijn

gestuurd is te wijten aan allerlei redenen, hetzij beschikbare tijd, hetzij onjuiste persoon benaderd binnen een organisatie, hetzij dat er overleg nodig is om de enquête in te vullen en dit niet binnen de enquête periode mogelijk was.

De verdeling van sectoren vóór de non-respons steekproef is anders verdeeld dan de steekproef ná de non-respons. Het verschil tussen de beide steekproeven is te zien in tabel 4.1.

Tabel 4.1 Sectoren waarbinnen de organisatie actief is (N=23).

1.3 Binnen welke sector is uw organisatie actief?					
Sector	totaal verstuurde enquêtes		Terug ontvangen enquêtes		
	aantal	Percentage verdeling sectoren	aantal	Percentage verdeling sectoren	Percentage ontvangen enquêtes per sector
natuur en milieu	16	8,1	3	13,0	18.8
havenactiviteit	14	7,1	2	8,7	14.3
welzijn en sociaal	39	19,7	3	13,0	7.7
economie- en werkgelegenheid	23	11,6	2	8,7	8.7
vrije tijd en toegankelijkheid	63	31,8	6	26,1	9.5
delfstoffen en energie	1	0,5	1	4,3	100.0
cultuur en erfgoed	4	2,0	2	8,7	50.0
visserij	20	10,1	0	0,0	0.0
ruimtelijke ordening	11	5,6	2	8,7	18.2
waterwinning	2	1,0	1	4,3	50.0
veiligheid	0	0,0	0	0,0	0.0
landbouw	5	2,5	1	4,3	20.0
Totaal	198	100,0	23	100,0	

In de kolom van de gestuurde enquêtes vindt u een overzicht van de sectoren, zoals ook in de figuur 4.1 is weergegeven. In de kolom van de terug ontvangen enquêtes is te zien wat het aantal ontvangen enquêtes zijn, de verdeling van de verschillende enquêtes in de sectoren en het percentage van de ontvangen enquêtes per sector.

Als men de beide kolommen van de verdeling van sectoren vergelijkt met elkaar is opvallend dat de visserij geen enquêtes heeft teruggestuurd, er blijkt onder de verschillende reders geen interesse te zijn in een kustforum.

De verschillen in de verdeling van sectoren is niet opvallend groot. De natuur en milieu sector, de cultuur en erfgoed sector en de wat kleinere sectoren; delfstoffen en energie, waterwinning en landbouw zijn iets beter vertegenwoordigd in de teruggestuurde enquêtes dan de verstuurde enquêtes. De sectoren welzijn en sociaal, economie en werkgelegenheid en de sector vrije tijd en toegankelijkheid zijn iets minder goed vertegenwoordigd.

De gegevens die gebruikt zijn in de verwerking van de schriftelijke enquêtes komen uit alle sectoren waarnaar een enquête is opgestuurd, behalve de sector visserij. Toch dienen de uitkomsten uit dit onderzoek als **signaal** en niet als representatieve gegevens van de hele populatie stakeholders aan de kust.

4.2 Mening van organisaties over de kust

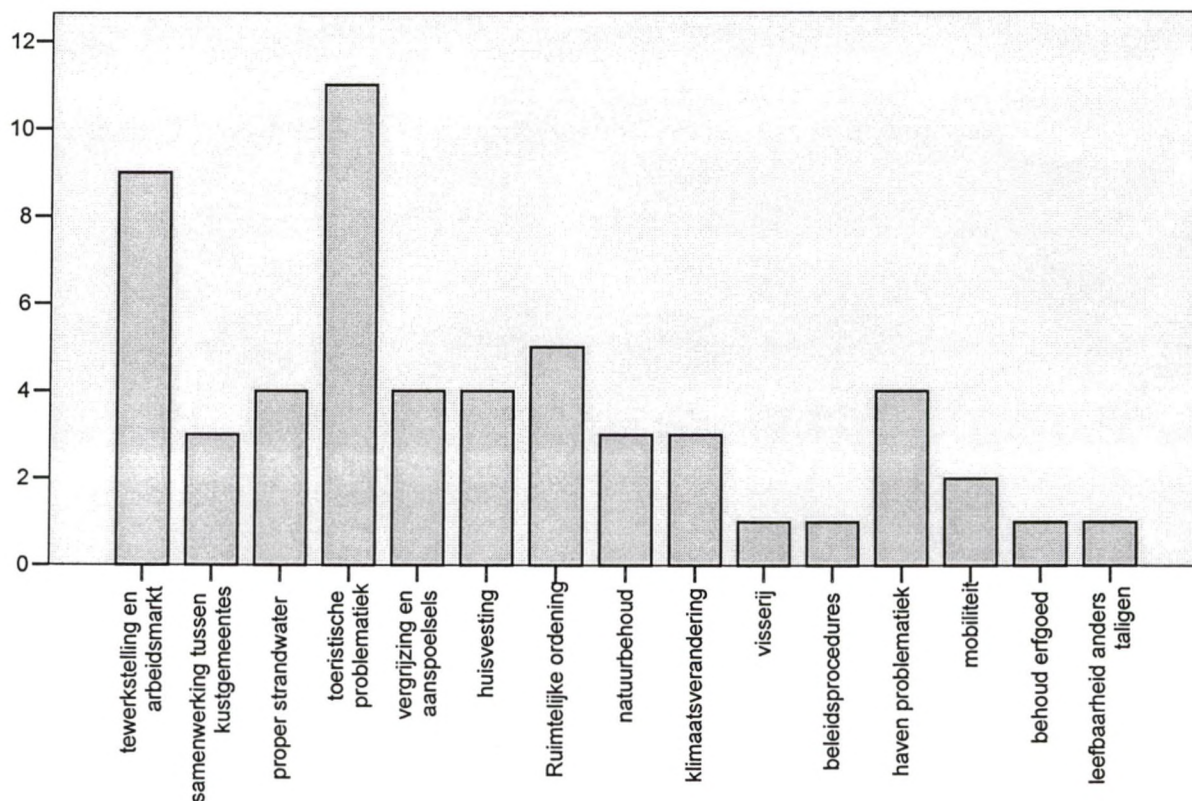
In het onderdeel "organisatie" van de enquête kon aangegeven worden of de organisatie in het verleden wel of niet betrokken is geweest in beleidsprocessen. Indien de organisatie wel betrokken was kon aangegeven worden waarbij men dan betrokken was. De reden dat de vraag in de enquête is opgenomen, is om te zien of de verschillende organisaties al op een actieve manier met beleid en beleidsprocessen te maken hebben gehad. Van het totale aantal teruggekregen schriftelijke enquêtes zijn 6 organisaties (26,1%) in het verleden niet betrokken geweest bij beleidsprocessen, 17 organisaties (73,9%) wel.

Deze betrokkenheid heeft voornamelijk plaatsgevonden tijdens specifieke overleggroepen binnen de eigen sector, zoals cultuurraden en welzijnscommissies en drie organisaties die betrokken zijn geweest bij het opstellen van ruimtelijke uitvoeringsplannen voor Strand & Dijk. De organisaties die niet betrokken zijn geweest komen allemaal uit verschillende sectoren.

Het is opmerkelijk dat er in het verleden volgens de stakeholders nog geen sectoroverschrijdend overleg heeft plaatsgevonden.

Ook is het interessant om te weten hoe de organisaties vanuit het maatschappelijk middenveld denken over de kust; wat vindt de organisatie een probleem aan de kust en wat zijn kenmerken van de kust die een positieve invloed op de organisatie uitoefenen. De antwoorden op de open vraag naar de problematiek van de kust hebben in totaal 56 antwoorden opgeleverd. De uitkomsten zijn samengebracht in een aantal categorieën, te zien in diagram 4.2. De toeristische problematiek (19,6%) wordt door verschillende sectoren genoemd, terwijl de problematiek rond tewerkstelling en arbeid (16,1%) voornamelijk afkomstig vanuit de horecasector, de sector welzijn en sociaal en de sector ruimtelijke ordening.

Opvallend is dat de meeste problemen van de kust benoemd worden door meerdere sectoren, zoals de problematiek rond huisvesting, natuurbehoud en klimaatsverandering.

Figuur 4.2 Problemen die zich voordoen aan de kust volgens de stakeholders (N=23)

De gegevens van figuur 4.2 zijn nog verder geclusterd naar de 3 peilers van duurzame ontwikkeling; “people, planet en profit”. De verdeling van deze 3 peilers over de problematiek van de kust is als volgt: “people” 13 (22,8%) “planet” 15 (26,3%) en “profit” 29 (50,8%). Om een juiste vergelijking te maken is het interessant te weten wat de achtergrond is van de verschillende organisaties. Er zijn gegevens voor dit onderzoek gebruikt met de volgende verdeling van de 3 peilers van duurzaamheid; “people” 3 (13,0%), “planet” 6 (26,1%) en “profit” 14 (60,9%). Opvallend is dat de verdeling van de achtergrond en de verdeling van de problematiek bijna met elkaar overeenkomen. Richting het opzetten van een breed kustforum is het belangrijk dat de vertegenwoordiging van de organisaties over de 3 peilers gelijk verdeeld is, hierdoor ontstaat een goede balans in onderwerpen.

Op de vraag welke kenmerken juist een positieve invloed hebben op de kust komt vooral naar voren dat cultuur, toerisme en de natuur de grootste positieve kenmerken van de kust zijn. Deze positieve kenmerken worden door de verschillende sectoren naar voren gebracht.

4.3 Mening organisatie rond kustzonebeleid

Om een goed beeld te krijgen hoe de stakeholders momenteel denken over het beleid aan de kust is gevraagd naar de mening van de stakeholder over het kustbeleid. Doordat de stakeholder actief nadenkt over het kustbeleid maakt men ook een afweging of een betrokkenheid bij het kustbeleid belangrijk is voor de organisatie. Ook is er gevraagd naar andere organisaties die betrokken moeten worden bij het kustzonebeleid, dit om te voorkomen dat er in het onderzoek organisaties vergeten worden.

De mening van de stakeholder over het kustzonebeleid is in een open vraag gesteld en bleek makkelijk deelbaar te zijn in verschillende categorieën, namelijk:

1. Goed, erg positief gezind over de huidige ontwikkelingen;
2. Goed, maar er valt nog veel te verbeteren. Bijvoorbeeld het herzien van beleid, meer communicatie;
3. Negatief, door gebrek aan communicatie, focus op bepaalde sectoren;
4. Onvoldoende bij betrokken.

De verschillende categorieën zijn als volgt verdeeld:

Tabel 4.2 Wat vindt u van het beleid in de kustzone (N=20)?

	Aantal	Percentage
goed, positief	5	25,0
goed, maar kan beter	6	30,0
negatief, door gebrek aan communicatie	5	25,0
onvoldoende bekend	4	20,0
Total	20	100,0

Te zien is dat de verdeling nagenoeg gelijk is. Ook de achtergrond van de organisatie heeft geen duidelijke invloed op de mening van het kustzonebeleid.

In totaal zijn er 22 organisaties die hebben aangegeven of ze wel of niet betrokken willen worden bij het kustzonebeleid, 20 (90,0 %) zien wel de nood om betrokken te worden tegenover 2 (10,0 %) die niet de nood zien betrokken te worden. Opvallend is dat er geen samenhang is tussen de mening over het kustzonebeleid en de nood om betrokken te worden bij het beleid. Blijkbaar zien de organisaties het toch als belangrijk betrokken te worden bij het beleid wat voor hen eventueel van toepassing kan zijn.

4.4 De wensen rond de betrokkenheid

Hoe de eerder genoemde betrokkenheid eruit ziet hangt af van het onderwerp waar de organisatie bij betrokken wilt worden. In de enquête wordt gevraagd naar de thema's waarin men wil participeren. Interessant hierbij is of de organisaties sectoroverschrijdend of enkel bij thema's binnen de eigen sector betrokken willen worden. Verder is het interessant te weten of de stakeholder betrokken wilt worden bij het algemeen kustzonebeleid naast de genoemde thema's, ook is het goed mogelijk dat de betrokkenheid enkel gewenst is tijdens speciale gevallen.

In tabel 4.4 is gekeken naar welke thema's genoemd worden door de verschillende sectoren. De verschillende thema's die spontaan genoemd worden zijn onderverdeeld in diverse groepen, te vergelijken met de groepen die in vraag 1.1 naar voren kwamen over de problemen aan de kust.

Te verwachten is dat de verschillende sectoren betrokken willen worden binnen de eigen problematiek. Dit is ook terug te zien in de tabel. De natuur en milieu sector noemt namelijk 2 keer de ruimtelijke ordening, waarbij specifiek wordt verwezen naar de inrichting van natuurgebieden. Verder wordt de balans tussen natuur en economie ook 2 keer genoemd. De economie en werkgelegenheidsector noemt in totaal 5 keer de tewerkstelling en arbeidsmarkt als thema's waarbij men betrokken wilt worden.

Er blijkt verder dat er bij een aantal thema's een bredere betrokkenheid van sectoren

wenselijk is. Bijvoorbeeld het thema “balans tussen de natuur en de economie” komt bijna in iedere sector voor. Hierdoor zou een bredere aanpak van dit thema wenselijker. Het is daarom niet uit te sluiten dat de sector waar men actief in is, de enige afbakening is voor de betrokkenheid bij de verschillende thema’s. Vanuit de enquêtes is gebleken dat ook de geografische afbakening, waar een organisatie actief in is bepalend is voor de wens wel of niet betrokken te worden, bijvoorbeeld de ruimtelijke ordening op zee, de ruimtelijke ordening in het stedelijk gebieden en de ruimtelijke ordening in de open gebieden. Het behandelen van een breed scala aan onderwerpen zal ook een breed scala aan organisaties interesseren. Thema’s waarvoor een brede interesse bestaat zijn bijvoorbeeld: ruimtelijke ordening, natuur, en tewerkstelling en arbeidsmarkt.

In de enquête is ook gevraagd wanneer de stakeholder betrokken wil worden. Van de 22 antwoorden die gegeven zijn, wensen 14 (63,6 %) organisaties altijd betrokken te worden bij de thema’s die ze aangegeven hebben. 3 (13,6%) willen enkel in speciale gevallen betrokken worden waarbij vermeld wordt dat het op de doelgroep en onderwerp van de organisatie moet aansluiten. 5 (22,7 %) organisaties wensen altijd betrokken te zijn bij zowel de thema’s die ze genoemd hebben als bij het algemeen kustzonebeleid.

Tabel 4.3 Het moment waarop men betrokken wenst te worden (N=22)

	Aantal	Percentage
Altijd bij de thema's	14	63,6
in speciale gevallen	3	13,6
zowel kustbeleid als vermelde thema's	5	22,7
Totaal	22	100

Tabel 4.4 De thema's waarbij men betrokken wilt worden tegenover de sectoren waarin men actief is (N=22)

Sector	natuur en milieu	havenactiviteit	welzijn en sociaal	economie en werkgelegenheid	vrije tijd en toegankelijkheid	delfstoffenwinning en energie	cultuur en erfgoed	Land- en tuinbouw	ruimtelijke ordening	waterwinning
Thema van betrokkenheid										
ruimtelijke ordening	2	0	0	0	2	1	0	2	2	0
toeristische recreatie problematiek	0	1	1	0	4	0	0	1	1	0
tewerkstelling en arbeidsmarkt	0	1	1	1	5	0	0	0	1	0
balans natuur en economie	2	0	0	1	1	0	0	1	1	1
leefbaarheid	1	0	2	0	1	0	0	0	1	0
haven problematiek	0	1	0	1	0	0	0	0	1	0
mobiliteit	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0
natuurbehoud	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0
visserij	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
huisvesting	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0
behoud erfgoed en cultuur	0	0	2	0	0	0	5	0	0	0

4.5 Vorm van het kustforum

Om de stakeholder actief mee te laten denken over hoe een kustforum eruit zou kunnen zien, is gevraagd hoe de stakeholder zijn betrokkenheid ziet en de rol die hij zou kunnen invullen. Daarnaast is er gevraagd naar de gewenste werking van een kustforum en wat hiervoor nodig is volgens de stakeholder. De stakeholder kan zo aangeven wat een effectieve manier zou kunnen zijn om te participeren in een kustforum.

Er zijn 20 antwoorden ontvangen op de open vraag naar een wenselijke vorm van een kustforum. In tabel 4.5 zijn de verschillende response gecategoriseerd.

Tabel 4.5 De wenselijke vorm van een kustforum (N=20)

	Aantal	Percentage
algemene overleggroep	14	34,1
online forum	7	17,1
internet als communicatiemiddel	11	26,8
forum als adviesorgaan	3	7,3
thematische werkgroepen	5	12,2
forum is niet nodig	1	2,4
Totaal	41	100

34,1 % geeft spontaan aan dat een algemene overleggroep een wenselijke vorm is van het kustforum. Een dergelijke overleggroep heeft een wisselende samenstelling naar gelang het thema en wordt voornamelijk bemand door het maatschappelijk middenveld en de betrokken overheden. Ook is er vanuit diverse stakeholders de mogelijkheid genoemd om internet te gebruiken als forum (17,1 %) of als communicatiemiddel ten behoeve van een forum (26,8%). Combinaties tussen een forum als algemeen overlegorgaan en internet als communicatiemiddel is goed mogelijk. Ook de specifieke themagroepen en de rol als adviesorgaan komen naar voren in de enquêtes. Slechts 1 van de 20 stakeholders geeft aan een kustforum niet nodig te hebben.

De frequentie van een kustforum wordt door de meeste organisaties (55,0%) gezien als 2 keer per jaar. Op deze manier is het mogelijk om in de tussentijd ook daadwerkelijk dingen uit te voeren.

Tabel 4.6 Hoeveel keer per zal dit orgaan samen moeten komen (N=20)

	Aantal	Percentage
1 keer per jaar	4	20,0
2 keer per jaar	11	55,0
vaker	3	15,0
Alleen in noodgevallen	2	10,0
totaal	20	100

Op de vraag of een kustforum voldoende zou moeten zijn om de belangen en wensen van de stakeholder te behartigen antwoordt (N=21) de meerderheid (76,2%) dat dit niet het geval zal zijn. De redenen die hiervoor gegeven worden zijn vooral dat er daadkracht achter het forum moet zitten en dat er beslissingen genomen moeten worden die ook daadwerkelijk uitgevoerd moeten worden. Het is opvallend dat er een terughoudende reactie is omtrent de werking en effectiviteit van het forum. De reden hiervoor is, dat men al overspoeld wordt door andere overlegstructuren die eigenlijk weinig daadkracht hebben, de redenen zijn overigens niet sectorgebonden. 23,8% is wel van mening dat de belangen voldoende behartigd zullen worden.

Tabel 4.7 Wie moet een kustforum aansturen (N=16)?

	Aantal	Percentage
provincie	6	37,5
bedrijfsleven	3	18,8
Onafhankelijk persoon	2	12,5
Gouverneur	2	12,5
stuurgroep	3	18,8
Totaal	16	100

Uit de schriftelijke enquête komt vanuit een open vraag naar voren dat 37,5% kiest voor de provincie als het bestuur van de het forum. 18,8% vindt dat het bedrijfsleven het kustforum moet aansturen. Hetzelfde percentage geldt voor een stuurgroep als sturende kracht. Verder zijn er door een aantal stakeholders aanbevelingen gedaan naar een persoon, zo wordt bijvoorbeeld de gouverneur genoemd en een "onafhankelijk persoon".

Tabel 4.8 Hoe ziet u uw eigen rol binnen een forum (N=19)

	Aantal	Percentage
informatie verstrekken	7	29,2
vertegenwoordiger achterban	5	20,8
feedback geven	1	4,2
lokaal contact	1	4,2
gastheer	1	4,2
adviseren	2	8,3
deelnemer	4	16,7
stuurgroep	1	4,2
klokkenluider	2	8,3
Totaal	24	100,0

De 19 organisaties hebben in een open vraag aangegeven hoe zij hun rol zien in het forum. Een aantal organisaties hebben aangegeven een specifieke rol te willen vervullen. De rol die een aantal organisaties in een forum wil spelen is het verstrekken van informatie (29,2%).

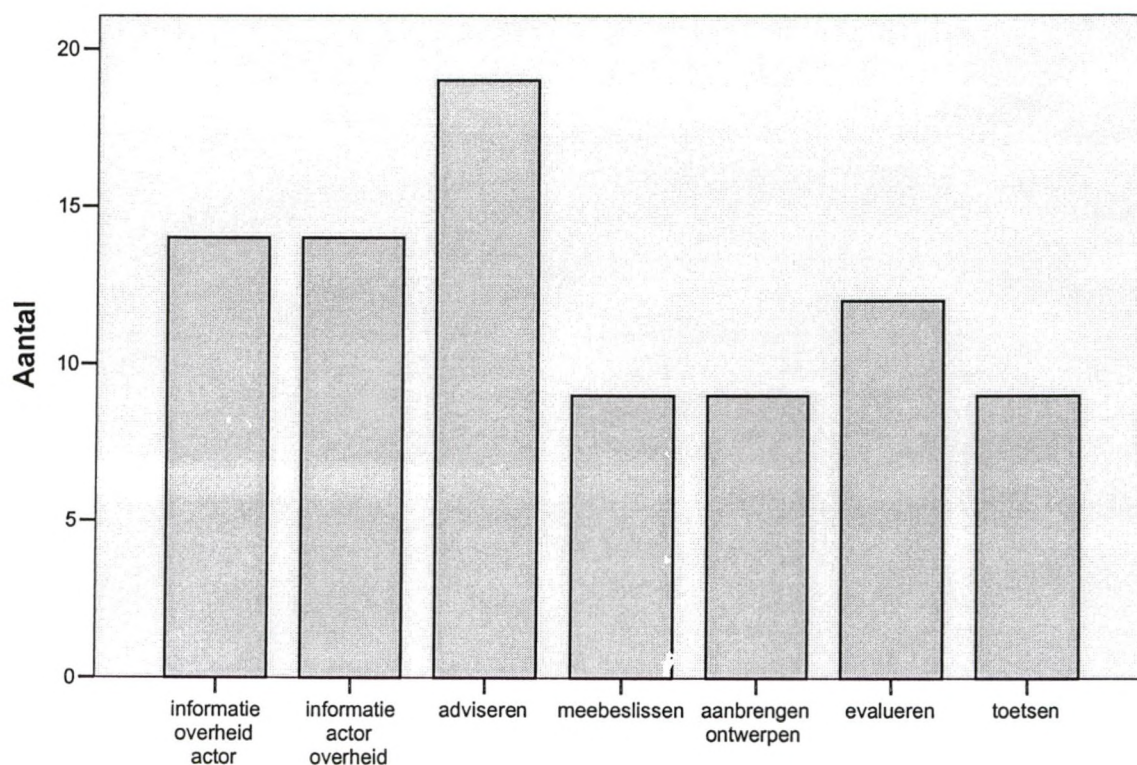
Daarnaast zijn er ook een groot aantal organisaties die als vertegenwoordiger voor hun achterban willen optreden in het forum (20,8%). 16,7 % wilt enkel de rol als deelnemer vervullen in het kustforum.

4.6 Verwachtingen van een kustforum

In de vorige onderdelen van de enquêtes zijn de thema's van een kustforum naar voren gekomen en is er onderzocht hoe een kustforum vorm moet krijgen. Het is ook belangrijk te weten wat de taken zijn van het forum en welke overheden erbij betrokken moeten worden. In de inleiding is vermeld dat Pröpper en Steenbeek (1998) aangeven in welke mate participatie mogelijk is binnen beleidsprocessen. Als er een kustforum wordt opgezet kan men minstens verwachten dat er op het niveau van informeren gehandeld wordt. Daarom is bij de vraag wat de verwachtingen zijn van een kustforum ook begonnen met de stap van informeren.

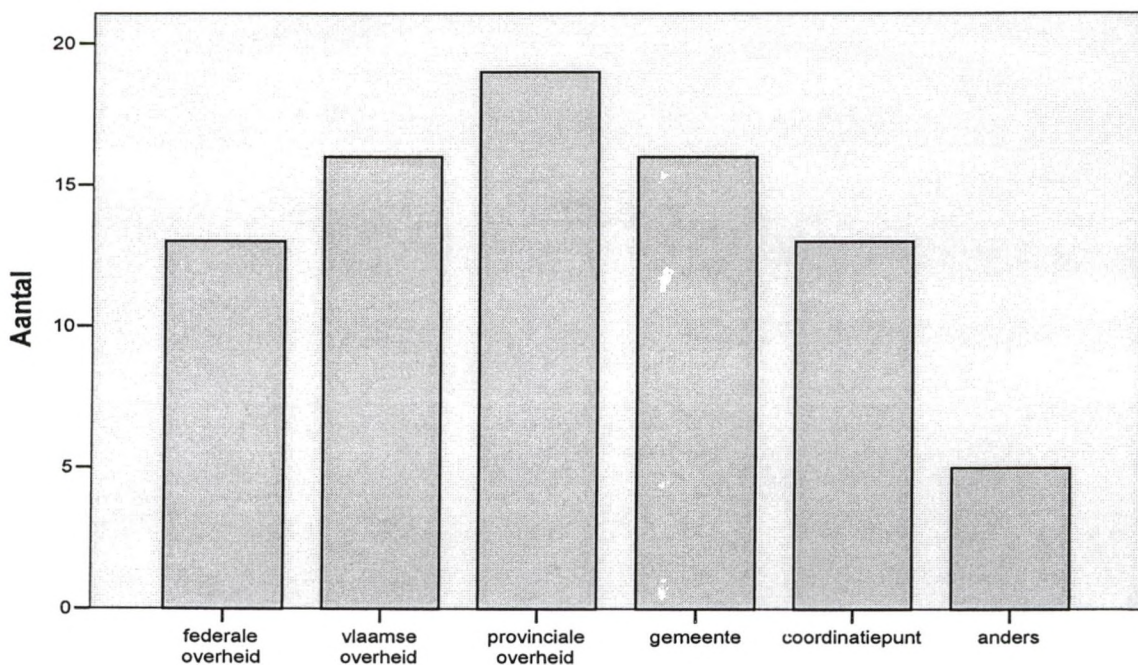
De informatie kan twee kanten op gaan: zowel van de overheid richting de stakeholders in het forum als van het forum richting de overheid. Verder is het mogelijk dat het forum de overheid adviseert, meebeslist over beleid, beleid ontwerpt en beleid evalueert en toetst. Ook is het belangrijk om te weten welke overheden betrokken moeten worden bij een kustforum. De betrokkenheid van de overheden kan een grote invloed hebben op het functioneren van het forum. Dankzij de betrokkenheid kan bijvoorbeeld de uitvoer van beleid veel sneller verlopen. Voor de vraag welke overheden betrokken moeten worden onderscheiden we de verschillende overheidsniveaus: Federaal, Vlaams, provinciaal, gemeentelijk, het Coördinatiepunt GBKG en andere.

In totaal zijn er 20 reacties gegeven op de gesloten vraag wat de verwachtingen zijn van een forum, deze 20 reacties leverde in totaal 86 antwoorden op. In de tabel is duidelijk te zien dat informeren in beide richtingen, elk 14 (16,3%) en adviseren 19 (22,1%), zeker tot de verwachtingen behoren van een forum. Het meebeslissen, aanbrenge, ontwerpen en toetsen, elk 9 (10,5%) antwoorden, van beleid binnen een forum wordt iets minder gezien als een taak van het forum. Het evalueren van het beleid is voor een aantal 12 (14,0%) stakeholders wel weer belangrijk.

Figuur 4.2 De verwachtingen omtrent een kustforum (N=20)

Op de vraag welke overheden betrokken moeten worden is door 21 stakeholders gereageerd. De mogelijkheden konden de stakeholders aangeven in een gesloten vraag. In totaal zijn er 82 antwoorden gegeven. Het blijkt dat de provincie een zeer belangrijke rol toebedeeld krijgt in een kustforum, aangezien de provincie het grootste aantal reacties heeft ontvangen 19 (23,2 %). De Vlaamse en gemeentelijke besturen worden beide 16 (19,5 %) keer genoemd als betrokken partner in een kustforum. De federale overheid wordt 13 (15,9 %) keer genoemd als partner. Ook 13 (15,9%) van de stakeholders wenst dat het coördinatiepunt betrokken wordt bij het kustforum, hierbij moet vermeld worden dat het coördinatiepunt GBKG minder bekend is dan overige overheden en daarom misschien niet is aangeduid. Onder “anders” werd melding gemaakt van; de verschillende organisaties waar zij deel aan nemen, zoals werkgevers- werknemersorganisaties, havenbesturen, andere overheidsdiensten als Federale Overheidsdienst Mobiliteit en adviesraad Gecoro.

Figuur 4.3 Betrokken overheden volgens de stakeholders binnen een kustforum (N=21)

4.7 Extra / Aanvullingen

Altijd interessant zijn de verschillende aanvullingen en specifieke wensen die in een enquête worden weergegeven. Daarom zijn ze hieronder letterlijk vermeld.

- Eerst informatieverstrekking en dan discussie in relatief kleine groepen met specifieke thema's. Synthese voorleggen, reacties eventueel via internet forum, evaluatie, actie door het beleid
- Voor de nieuwe mandatarissen, een algemene informatieavond over het begrip kustzone en vooral wie is bevoegd voor wat.
- De kinderen en baan hebben prioriteit boven een kustforum, maar ik ben bereid te kijken naar een delegatie.
- Eerst doelen definiëren, ontwerp dan de vorm en koppel dit terug.
- Seniorenraad hoort veel en ziet veel, kan niet veel doen aangezien zij verbonden zijn aan gemeentelijke adviesraden. Maar aan derden kunnen zij zeer nuttig advies en raad geven.
- Graag meer aandacht voor de recreatievaart. Wij worden nog te weinig serieus genomen als socio-economische belangrijke groep.
- Praatstructuur / procedure moet vermeden worden.
- De doelstelling zou moeten zijn het samenbrengen van alle actoren. Met deze betrokken actoren een gemeenschappelijke deler te vinden die door alle partijen kan gedragen en verdedigd worden

4.8 Conclusies schriftelijke enquêtes

Een kustforum waarbij het maatschappelijk middenveld betrokken is wordt wenselijk geacht. Dit komt naar voren uit de schriftelijke enquêtes die zijn ontvangen. In totaal zijn er 198 enquêtes verstuurd naar de verschillende organisaties. Het aantal teruggestuurde enquêtes was

23 (12%). De respons komt vanuit alle sectoren van de kust, behalve de visserij sector. Vanuit de teruggestuurde schriftelijke enquêtes kunnen de volgende conclusies getrokken worden.

Om een breed scala aan stakeholders te interesseren is het nodig om ook brede onderwerpen tijdens een kustforum te behandelen. Als onderwerpen die hiervoor in aanmerking komen werd vermeld: tewerkstelling en arbeidsmarkt, ruimtelijke ordening en natuur en milieu. De problemen van de kustzone geven volgens de enquêtes geven veel overlap met de thema's waarbij men betrokken wilt worden.

De mening over het huidige kustzonebeleid is ongeveer gelijk verdeeld; de organisaties zijn tevreden, ofwel zien verbeteringen, zijn negatief of zijn er niet mee bekend. Toch geeft 90% van de organisaties aan betrokken te willen worden bij het kustzonebeleid.

Van het percentage organisaties dat betrokken wenst te worden, wilt de meerderheid (64%) enkel bij de thema's betrokken te worden waar zij raakvlakken mee hebben. Als voorbereiding op een forum moet daarom duidelijk zijn wat de agenda is, zodat de stakeholder kan beslissen wel of niet aanwezig te zijn bij een kustforum. Voor een breed kustforum waarin het algemeen kustzonebeleid wordt besproken is er beduidend minder belangstelling, slechts 23%.

De gewenste vorm van een kustforum is volgens 34% van de enquêtes een algemeen overlegorgaan. Dit kan gezien worden als een vergadersamenstelling, waarin de stakeholders zitten die belangstelling voor de thema's hebben. Het overleg zou volgens 55% van de antwoorden 2 keer per jaar plaats moeten vinden.

Als voorbereiding en informatieverstrekking wordt het internet aangegeven als een goed communicatiemiddel voor het algemeen overlegorgaan.

Het lijkt meest wenselijk dat de provincie West-Vlaanderen (38%) het kustforum aanstuurt. Binnen de provincie kan gedacht worden aan de gouverneur als voorzitter, aangezien verder wordt vermeld dat deze voorzitter een onafhankelijk persoon moet zijn (13%) en dat de gouverneur een geschikte kandidaat is (13%) om dit op zich te nemen.

De rol van de stakeholder in het kustforum is voornamelijk het verstrekken van informatie (29%), verder ziet men de rol voornamelijk in de vertegenwoordiging namens de achterban (21%). De overige antwoorden op de vraag naar de rol van de stakeholder in het kustforum is zeer divers; stuurgroepslid, enkel deelnemer, klokkenluiders, adviserend. Al deze rollen die naar voren komen kunnen samen zeker informatie verstrekken richting de overheid. Als het forum het mandaat krijgt om te adviseren zouden ook zeker de juiste rollen vertegenwoordigd zijn in het forum.

De verwachtingen van het forum ten aanzien van een mandaat zijn: wederzijds informeren tussen de stakeholders in het forum en de overheid (33%), geven van adviezen een belangrijk taak van het forum (22%) en het evalueren van het beleid (14%).

Binnen het kustforum is de betrokkenheid van overheden naast het maatschappelijk middenveld wenselijk. Voornamelijk de provincie wordt veelal genoemd (23%) als betrokken partner. De overige overheden zoals gemeentelijke, Vlaamse en federale overheid worden iets minder vaak genoemd. Het Coördinatiepunt GBKG, dat niet bij alle ondervraagden gekend was, wordt verder door een aantal organisaties nog aangegeven als wenselijk betrokken partner.

Het is opvallend dat de respons op veel vragen in de schriftelijke enquête niet sectorgebonden is. Dat wil zeggen dat een bepaalde respons door meerdere sectoren wordt benoemd, ongeacht of deze respons betrekking heeft op de sector.

5 Resultaten diepte interviews

Naast de 198 enquêtes die zijn verstuurd voor dit onderzoek zijn er ook nog 73 organisaties benaderd voor een diepte interview. De organisaties die zijn benaderd komen uit diverse sectoren en zijn gekozen uit de selectie criteria (zie bijlage I). Ook het Maritiem Instituut in Gent heeft een aantal organisatie benaderd over het kustforum. Tezamen heeft het een totaal van 36 interviews opgeleverd uit verschillende sectoren.

Hiervan zijn er 29 interviews door Fieke Hellenbrand en Bart van der Kolk gehouden. Voor deze interviews zijn in totaal 73 organisaties benaderd. De overige organisaties hebben verschillende redenen opgegeven voor het niet rond krijgen van een afspraak; hetzij dat het niet mogelijk is geweest de juiste persoon te benaderen of wel een geschikt moment te vinden om een afspraak te maken binnen de beschikbare periode (totaal 17 organisaties), hetzij dat er geen binding is met het kustbeleid (totaal 8 organisaties), voornamelijk vanuit de welzijn en sociale sector. Verder is het opvallend dat bepaalde personen actief zijn in verschillende organisaties en daardoor de enquête zowel schriftelijk ontvangen hebben en benaderd zijn voor een diepte interview (totaal 9 organisaties).

De verdeling van de sectoren waarin de interviews zijn gehouden ziet er als volgt uit:

Tabel 5.1 Overzicht van gehouden interviews

sector	afspraak gehad
welzijn en sociaal	0
economie en werkgelegenheid	2
havenactiviteit	1
land- en tuinbouw	1
natuur en milieu	5
vrije tijd en toegankelijkheid (1 benaderd door de universiteit Gent)	9
cultuur en erfgoed	5
ruimtelijke ordening	1
Waterwinning	1
delfstoffen en energie	0
Veiligheid	3
Visserij (1 benaderd door de Universiteit Gent)	3
Wetenschap (benaderd door Universiteit Gent)	2
Overheid (benaderd door Universiteit Gent)	3
totaal	36

In dit hoofdstuk worden de interviews uitgewerkt in de volgende hoofdstukken:

- Onderwerpen voor een kustforum
- Ervaringen van andere fora
- Gewenste mandaat van het kustforum
- Structuur van het kustforum

De interviews hebben kwantitatieve resultaten opgeleverd en zijn ook als zodanig verwerkt. De gegevens worden anoniem verwerkt in het verslag. Wel wordt aangegeven uit welke sector de citaten in de kaderstukken van de interviews komen doormiddel van de volgende verwijzingen:

Tabel 5.2 Verwijzingen van interview antwoorden naar de sector

sector	verwijzing
welzijn en sociaal	W&S
economie en werkgelegenheid	ECON
havenactiviteit	HAV
land- en tuinbouw	L&T
natuur en milieu	N&M
vrije tijd en toegankelijkheid	V&T
cultuur en erfgoed	C&E
ruimtelijke ordening	RO
waterwinning	W
delfstoffen en energie	D&E
veiligheid	Veil
visserij	VIS

5.1 Onderwerpen voor een kustforum

In de interviews is naar voren gekomen dat er behoefte is om aan de hand van specifieke 'problemen' te spreken met andere organisaties in een kustforum. Deze problemen kunnen zowel sectoraal als sectoroverschrijdend zijn. Ook is gebleken uit de interviews dat er nood is aan het opstellen van een brede visie voor de kust.

5.1.1 Kustforum als "probleemoplosser"

Er zijn aan de kust veel verschillende ontwikkelingen gaande, een aantal decennia geleden bouwde men zo dicht mogelijk aan de kust, zodat de toerist niet verder hoefde te lopen met de strandattributen. Momenteel zijn vele inbreidingsprojecten in realisatie. Ook de toerist is veranderd. Waar men in het verleden twee volle weken ging genieten van de kust, gaat men nu een weekendje bij goed weer naar de kust. Ook op het gebied van economie verandert er veel; de toegangswegen worden steeds beter, de dienstensector groeit als maar etc. Ook de natuur en het milieu krijgt steeds meer aandacht.

De verschillende ontwikkelingen hebben een invloed op organisaties aan de kust. Veel organisaties zien de ontwikkelingen als een druk op de beschikbare ruimte. Om te voorkomen dat de activiteiten van de organisatie in gedrang komen willen veel organisaties betrokken worden bij de ruimtelijke ordening.

"Het is voor veel organisaties goed om te weten wat de ruimtelijke orderingsontwikkelingen zijn, zodat je hierop kan inspelen. Toch is het daarbij belangrijk dat je vanaf het begin betrokken wordt bij de planning en niet halverwege of achteraf te horen krijgt dat een locatie een andere bestemming heeft gekregen." V&T

“De federaties kunnen gezien worden als de experts wat de clubs tegen komen en moeten daarom betrokken worden bij ruimtelijke ordeningsplannen die invloed hebben op de clubs.” V&T

“Ruimtelijke ordening is een belangrijke speerpunt, er is een grote vraag naar verblijfsrecreatie, om deze vraag te vertalen naar mogelijkheden is het belangrijk betrokken te worden.” V&T

“Bij het bouwen van vaste constructies op het strand is het goed om naast de veiligheid en de constructie te kijken voor betere locaties voor de watersporter, de horeca ondernemer, parkeergelegenheden en de redders.” Veil.

“Het is nuttig om te ontdekken dat er buiten de gemeente grenzen hetzelfde gebeurt als binnen de grenzen. Er zijn altijd raakvlakken die voor oplossingen zorgen.” ECON

Sommige organisaties zouden graag meer betrokken willen worden bij wetenschappelijk onderzoek. Er is veel kennis in de verschillende clubs die via een forum voor de beleidsmakers en wetenschappers beschikbaar gesteld kan worden.

“Organisaties zijn de experts op een bepaald gebied en kunnen daarom zeker geraadpleegd worden, zo zijn bijvoorbeeld bootvissers en duikers experts op het gebied van mariene archeologie en weten zij erg veel over de stand van de visstanden in de Noordzee.” V&T

“Het aanleveren van data en het doen van onderzoek is waar wij betrokken bij willen worden, een goede afstemming met organisaties als het VLIZ kan ervoor zorgen dat er nieuwe dingen onderzocht kunnen worden.” C&E

“In een forum zouden bijvoorbeeld vogeltellingen beter gecoördineerd kunnen worden.” N&M

Verder zijn er een aantal mogelijkheden om betere afstemming te hebben tussen de verschillende kustgemeentes bijvoorbeeld:

“Het cultuuraanbod aan de kust is goed, voorbeelden genoeg als projecten Beaufort 2006, met kunst aan tafel etc. Toch zal het goed zijn als de verschillende cultuurfunctionarissen en cultuurraden eens gingen zorgen voor een betere afstemming met elkaar, zodat er nog meer vanuit het product gehaald kan worden.” C&E

“Als de gemeentes meer afstemming met elkaar zouden hebben dan zou er ook een gelijke concurrentiepositie zijn voor de ondernemers.” V&T

Opvallend is dat veel organisaties met onderwerpen komen, die te maken hebben met de ruimtelijke ordening, vooral vanuit de sector vrije tijd en toegankelijkheid.

Er zijn verschillende invalshoeken om deel te nemen binnen een kustforum. Om deze reden is het ook goed om van te voren vast te stellen wat de onderwerpen zijn en wie erbij betrokken wordt. Niet alle organisaties wensen over de aanlevering van wetenschappelijke informatie te spreken. De juiste partijen hierbij om tafel krijgen blijkt een groot struikelblok. Voor de verschillende stakeholders dreigt het gevaar van een praatbarak, en voor de overheden dreigt een wildgroei aan organisaties die ‘dan weer wel op komen dagen’ en ‘dan weer afwezig zijn’. Er zijn verschillende methoden om de juiste mensen om tafel te krijgen. Er kan een

selectie gemaakt worden aan de hand van bijvoorbeeld representativiteit, vakkundigheid of aan de hand van geografische spreiding (oost-, midden- en westkust). De meeste stakeholders die zijn benaderd voor het kustforum wensen betrokken te worden, waardoor het niet goed zal zijn ze uit te sluiten. Een aantal keer is dan ook gezegd dat de stakeholders moeten aantonen dat ze bereid zijn om als gelijkwaardig gesprekspartner met elkaar om tafel te zitten, waarbij iedereen goed op de hoogte is van de doelstellingen, iedereen zijn huiswerk van te voren heeft gedaan en dat iedereen positief te werk gaat.

5.1.2 Visie voor het product 'de kust'

Betere afstemming van producten en plannen zouden volgens een aantal organisaties zorgen voor een interessantere kust. De toerist die zijn keuze moet maken tussen een locatie in het zuiden van Frankrijk en België kiest daarom regelmatig voor de locatie in Frankrijk aangezien ze daar meer kans hebben op mooi weer, terwijl de eigen kust misschien veel meer te bieden heeft op cultureel vlak. Om het product "de kust" te verbeteren wensen veel organisaties openheid van de overheid en een goede afstemming van de verschillende beleidsdomeinen.

Een beleid dat geldt voor de hele kust en waar de organisaties van weten wat mag en wat kan, zal volgens een aantal organisaties zeker goed zijn. Het is belangrijk om de kust als een geheel te zien en daarom ook als een geheel naar buiten te treden; het promotiebeleid, de ruimtelijke ordening, het cultureel aanbod etc. zal de mensen sneller naar de kust trekken. Voor het opzetten van een visie voor het product 'de kust' op de lange termijn is een brede benadering vereist. Vanuit deze visie zouden beleidsmakers het beleid moeten opzetten, dit is een bottom-up benadering.

Een aantal projecten worden hierbij als voorbeeld genoemd, zoals de kusttram en Beaufort. Hier liggen voor veel andere organisaties nog kansen.

"Als een kustforum is opgezet, dan moet het volgende behandeld worden:

- 1. Bedenk wat men wilt met de kust;*
- 2. Bedenk waar men momenteel staat; is er genoeg toeristisch aanbod, hoe is het cultureel aanbod, en hoe is het gesteld met bijvoorbeeld de natuur en de werkgelegenheid;*
- 3. Wat moet er gebeuren om uiteindelijk daar te komen waar men heen wilt, laat de ambtenaren dit dan vertalen in de beleidsstukken, waaronder ruimtelijke ordening, toerisme etc."* C&E

"Het zal eens goed zijn een groot onderzoek te doen naar de wensen van de toerist aan de kust en dan met de sector en de overheden deze wensen te vertalen naar uitvoering. Door specifieke projecten kan de kust veel aantrekkelijker worden." V&T

"Wat voor de bewoners van belang is, geldt ook voor de toerist en visa versa, daarom is het belangrijk dat je betrokken bent bij de lange termijn planning van de kust." V&T

"Laat het nu voor eens en altijd duidelijk zijn:

Er moet een rode draad komen voor het beleid over de gehele kust en waar overal hetzelfde geldt, zodat organisaties en bedrijven weten waar ze aan toe zijn en er overeenstemming is. Nu is het zo dat van alles zomaar kan waarbij er geen rekening gehouden wordt met diverse factoren. Voorbeeld In het Zwin is het daar nu verboden om te karten, hoe zit dat? Natuur en mens kan prima samen? C&E

“Er is een kust in Vlaanderen dus er moet 1 forum zijn waar gesproken wordt over diverse onderwerpen als zeespiegelstijging, de havens, bebouwing van de zeedijk.” C&E

In het forum van de Waddenzee⁵ is ook een visie ontworpen vanuit het maatschappelijk middenveld en de betrokken overheden. Vanuit de visie wordt het beleid verder aangepast.

5.2 Ervaringen van andere fora

Veel organisaties zijn reeds betrokken bij diverse fora. Deze fora zijn ofwel opgezet vanuit de overheid of vanuit een branche. Voor het opzetten van een kustforum is het belangrijk te weten wat de aanvulling kan zijn naast de bestaande fora, en of er eigenlijk wel wensen zijn om naast de bestaande fora nog een kustforum op te richten. Het is volgens de ondervraagden vooral van belang dat de bestaande fora goed gebruikt worden, hiervoor is veel tijd en energie nodig. Een extra forum zal dan niet altijd evident zijn.

De fora die zijn opgezet door de overheden, zoals de gemeentelijke en provinciale adviesraden hebben vaak een beperkte mogelijkheid om zich in andere fora te mengen in verband met de wettelijke kaders waarin zij mogen fungeren. Bij het opzetten van een kustforum dient men hier rekening mee te houden.

“De uitkomsten van een kustforum kunnen in de verschillende adviesraden worden voorgelegd. Vanuit een presentatie komen dan wel reacties. Het is daarnaast onmogelijk dat een afgevaardigde van een adviesraad van de gemeente of de provincie namens de leden spreekt in een kustforum. De vrijheid van spreken is dan zeer beperkt en zal nooit effectief zijn. De ambtenaren die betrokken zijn bij de verschillende adviesraden kunnen fungeren in een kustforum als technische ondersteuning” RO

“Het is uitgesloten dat de adviesraden een afgevaardigde naar een kustforum stuurt, wel is het mogelijk dat de verschillende adviesraden dienen als communicatiemiddelen, en dat er mensen vanuit de adviesraden in een kustforum mee nemen, maar dan wel op persoonlijke titel.” C&E

In de interviews is gevraagd naar de betrokkenheid bij beleidsprocessen in bijvoorbeeld klankbordgroepen, informatieavonden etc. Vanuit deze ervaringen is gevraagd naar de wens en de mogelijkheid een invulling te geven aan een kustforum.

Opvallend is dat bijna alle organisaties op een bepaalde manier wel betrokken worden. In de bestaande fora is er al overleg en zijn er goede voorbeelden te noemen die gebruikt kunnen worden in een kustforum.

Op de vraag of er naast de bestaande fora nog een kustforum opgericht moet worden waarbij specifieke dingen van de kust besproken kunnen worden, wordt veelal gezegd dat het een goede aanvulling gaat zijn op bestaande fora, mits de overheden en de politiek er een duidelijk mandaat en doel aan geven. Verder zal een goede aanvulling op de huidige fora zijn dat men eerder betrokken wordt bij het beleid, hierdoor heeft men de mogelijkheid niet enkel de technische details te behandelen, maar kan men vanaf het ontwerp betrokken worden. Het opzetten van een breed kustforum waarbij een visie ontwikkeld wordt voor het product ‘de kust’ (hoofdstuk 5.1.2) kan alleen functioneren als de verschillende partijen om tafel gaan zitten en mandaat krijgen van de bevoegde overheden.

⁵ <http://www.waddensea-forum.org/>

“Voor het politiereglement van de stranden zijn diverse organisaties en overheden in overleggroepen bij elkaar gekomen, de manier waarop dit verliep is goed. Iedereen heeft inspraak kunnen hebben en er is een kaderrichtlijn opgesteld. Dit is een goed voorbeeld hoe een kustforum zal kunnen fungeren.” Veil.

“Als er praktisch onderzoek is uitgevoerd voor nieuwe beleidsdoelstellingen dan is er vaak enkel ruimte om de laatste hand te leggen aan technische details. In een kustforum is het mogelijk om hierop veel eerder te anticiperen.” N&M

“Er is een overleggroep, subteam kustjachthavens waarin goed overleg plaats vindt, toch is het nuttig om breed overleg te hebben naast de specifieke overleggroepen. Het is dan wel belangrijk dat de overleggroepen daadkracht en slagkracht hebben.” V&T

“Een voorbeeld van een goed forum is hoe het gaat in de intercommunales van de elektriciteit en water. Het succes van het forum zit hem in het delegeren van taken vanuit de gemeentes naar het forum met de juiste middelen.” C&E

“Mocht er aanleiding zijn om verschillende fo. a te combineren is dit zeer goed mogelijk. Momenteel vindt er wel intern overleg plaats over ontwikkelingen, maar bestaat er nog geen breed overleg als bijvoorbeeld een Resoc kust.” ECON

5.3 Gewenst mandaat van kustforum

Het beschikken over mandaat is een van de succes factoren voor een kustforum. Het maatschappelijk middenveld wenst niet enkel met elkaar samen te zitten, maar wenst ook een mandaat voor het kustforum. Uit de gesprekken is gebleken dat de rol van het kustforum ten minste adviserend moet zijn waarbij de rol van alle partners gelijkwaardig is, vanuit tabel 1.1 wordt daarmee een open participatieve stijl bedoeld. Een open participatieve stijl houdt in dat er een wisselwerking is van overheden en het forum over oplossingen, alternatieven en problemen. De rol van de overheid hierin is het stellen van open vraagstukken aan het forum. Het forum kan hier op verschillende momenten en meerdere keren in de beleidscyclus bij betrokken worden, om de overheden te adviseren.

In de *planningsfase* kan het forum worden betrokken in het inventariseren van de werkelijke problemen en de gewenste resultaten. Tijdens de *operationaliseringfase* is het maatschappelijk middenveld een belangrijke speler in het maken van concrete plannen en het vaststellen van de nodige budgetten. De *uitvoeringsfase* is ook van belang, binnen een kustforum zal gezocht kunnen worden naar betere afstemming van de verschillende stakeholders, wat vaak al een groot deel van de probleematiek wegneemt. Tijdens de *handhavingfase* van de beleidsketen kunnen organisaties erop toezien dat gemaakte afspraken nakomen, beleid kan door het forum geëvalueerd worden.

Daarnaast kan het forum nog het initiatief nemen in het geven van adviezen en aankaarten van ontwikkelingen of wensen.

“Het adviseren van de overheid hoe zij beleid kunnen opstellen vanuit de ontwikkelingen die er in het werkveld gaande zijn.” V&T

“Naast wederzijdse informatieverstrekking dient er ook advies gegeven te worden, beleid dient getoetst te worden.” ECON

“In principe zal een kustforum moeten informeren en adviseren het ontwerpen van beleid gaat te ver en is een taak van de overheid, toch kan de politiek adviezen van een forum overnemen en implementeren.” W

“Binnen een forum is een breed overleg nodig voor een visie van de kust, iedereen heeft elkaar nodig en dat bewustzijn is aanwezig, alleen gebeurd er nog te weinig sectoroverschrijdend. Aan de hand van een overleg waarbij iedereen gelijk is en elkaar respecteert kan een visie voor de kust worden ontworpen. Aan de hand van die visie kan beleid opgezet worden. Naast de visie is het nodig om een advies te geven aan de politici en overheden voor een reorganisatie en vereenvoudiging van het beleid aan de kust. Wie doet wat en werkt men samen is een belangrijke kennis voor de gebruikers van de kust.” N&M

“Bij de gesprekken die plaatsvinden zijn de landbouwsector vertegenwoordigt door de boerenbond en het Algemeen Boerensyndicaat. De betrokkenheid is wenselijk maar nu liggen de plannen vaak al klaar en kunnen enkel de laatste randjes bijgeschaafd worden. Het is goed om ook eerder overleg te hebben in de beleidscyclus.” L&T

5.4 Structuur van het kustforum

Wie moet het kustforum aansturen? Wie moet in het kustforum deelnemen? Wat is de plaats voor het maatschappelijk middenveld in het kustforum? Moet er ook ruimte zijn voor de overheden in het forum? De antwoorden op deze vragen geven een beeld van een mogelijke structuur van het kustforum. In hoofdstuk 5.1 is gebleken dat er eigenlijk twee verschillende onderwerpen in een kustforum behandeld kunnen worden, is het dan ook goed om één structuur op te zetten of om meerdere structuren op te zetten?

De vraag “Wie een kustforum moet aansturen?” wordt voornamelijk verwezen naar de provincie. Mede dankzij de goede samenwerking en ervaringen binnen andere fora zou de gouverneur de aangewezen persoon kunnen zijn om het forum aan te sturen. Verder zijn er binnen de provincie een aantal afdelingen die een belangrijke rol kunnen spelen in het kustforum, waaronder Westtoer in de richting van toerisme en recreatie, Provinciaal Ontwikkelingsmaatschappij voor het sociaal-economische sector. Andere grote spelers aan de kust zoals de havenbesturen, Natuurpunt, de Lijn en / of de NMBS zouden ook een belangrijke functie kunnen vervullen in het kustforum. Deze organen zouden samen een stuurgroep kunnen vormen. Voor de faciliterende en voorbereidende taken is bijvoorbeeld het Coördinatiepunt GBKG een geschikte partner.

Welke organisaties moeten deelnemen in het forum hangt af van de doelstelling van het forum. Een sectoraal overleg heeft een andere samenstelling nodig dan een sectoroverschrijdend overleg. Wel duidelijk is dat volgens het maatschappelijk middenveld de lokale besturen betrokken moeten worden bij het kustforum.

Een belangrijk middel dat ingezet kan worden voor het forum is het internet voor het voorbereidende werk. Ook de informatie-uitwisseling kan volgens veel stakeholders anno 2006 via internet gebeuren. Door een grondige voorbereiding van het forum is het mogelijk om effectief “face-to-face” overleg te hebben en om de verschillende stakeholders de kans te geven om binnen de achterban vooroverleg te plegen.

De structuur van het kustforum moet niet naast de huidige vormen van overleg gaan plaatsvinden. Voor een sectoraal overleg zijn hier al veel platforms voor opgericht, die gebruikt kunnen worden voor de specifieke problemen binnen sectoren. Daarnaast is er,

vanuit een diverse groep stakeholders, de vraag om een visie op te stellen voor de kust die sectoroverschrijdend is. Een forum met een dergelijk doel kan gebruik maken van de huidige fora waarbij het overleg binnen de fora gecoördineerd wordt door een centraal orgaan. Het is bijvoorbeeld mogelijk om binnen de bestaande overlegstructuren specifieke vragen over een visie neer te leggen. Op deze manier zouden er binnen de diverse fora adviezen gegeven kunnen worden richting het kustbrede forum. Belangrijk hierbij is dat partijen die op dit moment niet participeren in een forum, wel betrokken worden. Verder zijn er nog een groot aantal partijen die in diverse fora deelnemen. Om te voorkomen dat een aantal stakeholders hierdoor meer inspraak hebben dan andere partijen, is het goed om van te voren te kijken naar de samenstellingen van de fora en de mogelijkheid te bekijken of men voor een speciaal doel de verschillende fora fysiek bij elkaar moet roepen.

“Een kustforum zal een stuurgroep moeten hebben van een selecte groep mensen van 7 à 8 personen die het voorbereidende werk verrichten voor het overleg richting de achterban of werkgroepen in de verschillende sectoren.” HAV

“In een kustforum zal overleg moeten plaatsvinden via vergaderingen anders loop je het risico dat er conflicten ontstaan. Informatievoorzieningen kunnen wel prima via het internet gebeuren. Dit geeft de verschillende organisaties de kans om zich voor te bereiden.” V&T

“Om te voorkomen dat het overleg een praatbarak wordt is het belangrijk dat er duidelijkheid bestaat over de verschillende thema's die behandeld zullen worden. Dan kun je zelf de afweging maken of het interessant is of niet.” V&T

“De provincie kan gezien worden als orgaan met een verzorgende functie richting de gemeentes. Daarom is de provincie een goede sturende orgaan van het forum.” VIS

“De gouverneur is binnen de provincie en de overige overheden een gerespecteerd persoon en heeft in verschillende fora een goede rol gespeeld als voorzitter.” HAV

“Westtoer coördineert nu al veel thema's op het gebied van toerisme en recreatie en moet zeker een rol spelen in het kustforum.” V&T

5.5 Conclusies uit de diepte interviews

Vanuit de verschillende interviews is gebleken dat er een juiste informatie stroom moet zijn vanuit de overheden waar het maatschappelijk middenveld op in kan spelen, alsmede een informatiestroom en adviezen vanuit het maatschappelijk middenveld waar de overheden beleid mee kunnen maken en beslissingen kunnen nemen. De informatie bevat zowel sectorale ontwikkelingen die besproken kunnen worden in de bestaande fora of een kustforum als ook informatie die sectoroverschrijdend is. Voor het kustforum is het goed om de huidige fora niet naast zich neer te leggen, maar effectief te gebruiken. Verder kan er door meer samenwerking van verschillende fora sectoroverschrijdend gewerkt worden. Eventueel moet er gekeken worden of binnen de huidige fora iedereen als gelijk partner gezien kan worden en of alle stakeholders vertegenwoordigd zijn.

Uit de diepte interviews komt naar voor dat een kustforum twee doelstellingen kan vervullen, zowel als 'probleemoplosser' voor bestaande kustproblemen, als voor het vormen van een visie voor het product "de kust". Bij de doelstelling 'probleemoplosser' blijkt dat er een

gebrek is aan betrokkenheid bij ruimtelijke ordening. Opvallend is dat deze uitspraken vooral vanuit de sector vrije tijd en toegankelijkheid komen. Het gebrek aan betrokkenheid bij onderzoek en gebrek aan samenwerking van kustgemeenten zijn thema's die vooral door de sectoren vrije tijd en toegankelijkheid en cultuur en erfgoed aangehaald zijn.

Het vormen van een visie voor de gehele kust wordt genoemd als een doelstelling die het kustforum op zich kan nemen. Deze visie voor het product 'de kust' zou opgesteld moeten worden door een integrale benadering vanuit de sectoren. Deze doelstelling komt vooral naar boven vanuit de sectoren vrije tijd en toegankelijkheid en cultuur en erfgoed. De vorming van de visie komt tot stand door eerst op te stellen wat er is, vervolgens vast te leggen wat vanuit het maatschappelijk middenveld wenselijk is en dan te inventariseren van wat er ontbreekt. Het beleid zou volgens de interviews vervolgens aangepast moeten worden aan de visie die is opgesteld.

De samenwerking van de verschillende fora kan het beste gecoördineerd worden vanuit een stuurgroep waarin de provincie een hoofdtaak heeft. Binnen de provincie zijn een aantal organen die hier verder een sturende rol in kunnen spelen, zoals de rol van voorzitterschap door de gouverneur en verder de rol van bijvoorbeeld Westtoer en het Provinciaal Ontwikkelingsmaatschappij als belangrijke spelers in een stuurgroep. Ook Natuurpunt, de Lijn of de NMBS en de havenbesturen kunnen betrokken worden bij de stuurgroep.

Het mandaat dat aan het forum toegekend zou moeten worden is een open participatieve stijl, waarbij de overheid het mandaat geeft aan het forum een advies te geven op verschillende momenten in de beleidscyclus. Vanuit de ervaringen met andere fora is gebleken dat het mandaat van te voren vastgelegd moet worden. Als dit niet het geval is kan er geen doelgericht overleg plaatsvinden en zal het kustforum gezien worden als een extra forum zonder functie en zullen stakeholders erg snel afhaken. Belangrijk is dat iedereen gezien wordt als gelijke gesprekspartner.

Het kustforum is enkel werkbaar als organisaties actief mee wensen te werken. De grote van de groep en de samenstelling zal bepalen of een kustforum geen praatbarak wordt. Daarom is het belangrijk dat iedereen goed is voorbereid en positief wilt meewerken aan een forum.

6 Eindconclusies

De ontvangen antwoorden vanuit het maatschappelijk middenveld geven een beeld van de wensen en haalbaarheid voor een kustforum aan de Belgische kust. De gegevens in dit onderzoek kunnen een leidraad zijn naar het effectief opzetten van een kustforum waarin het maatschappelijk middenveld betrokken is.

Een grote groep van de ondervraagden heeft de wens betrokken te worden bij een kustforum. Deze betrokkenheid vanuit het maatschappelijk middenveld uit zich in het behandelen van sectorale en sectoroverschrijdende problemen, zoals tewerkstelling en arbeid, toerisme en recreatie en natuur en milieu. Waarbij niet alleen een samenkomen van organisaties rond dit thema voldoende is, maar er ook daadwerkelijk mandaat gevraagd is om het probleem aan te pakken. Ook blijkt dat er een wens is om een lange termijn visie op te stellen. Deze visievorming van het product "de kust" kan een advies vormen richting de overheden om het beleid hierop af te stemmen.

Uit het onderzoek is gebleken dat een kustforum in België mandaat moet hebben, wil het kans hebben voor succes. Dit mandaat wordt het liefst gezien in een open participatieve stijl waarbij het forum advies kan geven richting de overheid. Binnen deze bestuursstijl is een informatie-uitwisseling van overheid en maatschappelijk middenveld nodig. Het advies kan ook een evaluatie van beleid omvatten.

Binnen de beleidscyclus is de betrokkenheid wenselijk in alle fasen, vaak ontstaat het idee enkel over details betrokken te worden terwijl de plannen en beslissingen allang gemaakt zijn. Het kustforum dient vanaf het begin een mandaat te hebben om te adviseren, anders gaat het geen draagvlak krijgen binnen het maatschappelijk middenveld. De rol van de overheid in het kustforum is om via open heldere vraagstelling richting het kustforum een wisselwerking op gang te brengen over problemen en oplossingen. Ook wenst het kustforum zelf initiatieven te nemen in het geven van adviezen.

Als een kustforum goed functioneert zal er in de toekomst verder bekeken kunnen worden naar meer mandaat, bijvoorbeeld gedelegeerd worden om beleid te ontwerpen.

De voorbereiding van een forum overleg kan gedaan worden door het gebruik van internet, en e-mail. Over de doelen en de samenstelling van het forum alsmede de informatie over het te behandelen dossier kan via internet gecommuniceerd worden. Daarnaast moet er minimaal 2 keer per jaar een face-to-face overleg (overlegorgaan) met de betrokkenen komen.

Iedere organisaties moet zelf de keuze kunnen maken om betrokken te worden bij thema's die besproken worden binnen het kustforum. Per thema wat besproken wordt, moet gekeken worden wat de samenstelling van het kustforum dient te zijn, waarbij opgemerkt moet worden dat niemand wenst uitgesloten te worden.

De betrokkenheid van de overheden is hierbij belangrijk, zij kunnen volgens het maatschappelijk middenveld daadkracht geven aan het kustforum en zijn ook uiteindelijk de aangewezen organen om het beleid te schrijven en beslissingen te nemen.

Binnen het forum moeten alle leden gezien worden als gelijke gesprekspartner.

Men vindt het belangrijk dat bestaande fora behouden worden maar dat deze onderling naast het nieuwe forum goed kunnen samenwerken. Zo zijn er een heel aantal bestaande adviesraden van de gemeentes, de provincie en de regio's die niet het mandaat hebben buiten de grenzen van hun gebied betrokken te worden. Deze fora kunnen als communicatiemiddel

fungeren over de onderwerpen die besproken worden binnen het kustforum. Het zal hierbij mogelijk zijn dat er binnen het kustforum onderwerpen besproken worden die op een later moment voorgelegd worden in de diverse adviesraden. Ook is het mogelijk om een aantal bestaande fora ad-hoc samen te roepen om op deze manier effectiever overleg te hebben. Binnen het kustforum zal vanuit een stuurgroep de activiteiten van het kustforum gecoördineerd moeten worden. Hierbij is een hoofdrol weggelegd voor de provincie, zij worden vaak gezien als voorzitter, in de persoon van de gouverneur. De organisatorische functies zouden binnen de stuurgroep vervuld kunnen worden. Leden van de stuurgroep zouden kunnen zijn: Westtoer, Provinciaal Ontwikkelingsmaatschappij en bijvoorbeeld het Coördinatiepunt GBKG. Ook wensen nog een aantal organisaties vanuit het maatschappelijk middenveld een rol te spelen in de stuurgroep namelijk: De Lijn, Havenbestuur Oostende.

De middelen die nodig zijn voor het kustforum, zijn gezien de bestaande kustfora afkomstig van verschillende bronnen, hetzij lokale overheden, Europese subsidies, nationale overheden. In de bestaande kustfora die in dit onderzoek zijn bekeken werden ook financiële middelen van de leden gevraagd. De nodige financiële middelen werden in het kader van dit onderzoek niet behandeld.

7 Aanbevelingen

Dit onderzoek geeft aan dat een kustforum wenselijk is. Om het kustforum verder te ontwikkelen en in de toekomst effectief te laten werken zijn er nog een aantal stappen nodig die van te voren ondernomen moeten worden.

a. Vergelijking maken met gegevens van het Maritiem Instituut.

Eerst heeft men de complete data nodig vanuit de evaluatie RUP Strand& Dijk en mariene reservaten die is uitgevoerd door het Maritiem Instituut in Gent. Bij de resultaten van dit onderzoek zal blijken wat de inbreng en de gevolgen van participatie in deze projecten is geweest. Er kan dan een vergelijking gemaakt worden met de resultaten van dit onderzoek. Verder heeft het Maritiem Instituut het interview van dit onderzoek ook voorgelegd aan een selectie stakeholders, ook deze gegevens zouden moeten worden vergeleken met dit onderzoek.

b. Vastleggen van kustforum

Voordat het maatschappelijk middenveld betrokken wordt in een kustforum, wenst men dat er van te voren wordt vastgelegd, dat:

- er een mandaat is voor het kustforum om de overheden te informeren en te adviseren over ontwikkelingen ‘problemen’ die zich voordoen aan de kust of wel een visie gevormd kan worden voor de kust die later geïmplementeerd kan worden in het beleid;
- er een mandaat is voor het kustforum om de overheden te adviseren gedurende de gehele beleidscyclus;
- de doelstellingen van het kustforum zijn vastgelegd door de overheden;
- er een mogelijkheid is om de bestaande fora te laten samenwerken, dusdanig dat het kustforum niet nog extra forum is.

c. Samenstellen van het kustforum.

Uiteindelijk kan het kustforum samengesteld worden waarbij een stuurgroep de samenkomsten van het kustforum en de samenwerking met de bestaande fora kan coördineren.

De samenstelling van de stuurgroep dient verder onderzocht te worden. Als voorzitter is bijvoorbeeld de gouverneur een geschikte kandidaat, overige leden van de stuurgroep zouden een goede mix moeten vormen van vertegenwoordigers vanuit de drie peilers (people, planet, profit) van duurzame ontwikkeling.

Verder moet onderzocht worden of alle organisaties die betrokken zijn geweest bij dit onderzoek het volledige maatschappelijk middenveld vormen. Zo niet, dan dienen deze organisaties bij het bestand toegevoegd te worden.

d. Huidige fora in kaart brengen.

Het is belangrijk om de bestaande fora en de structuren in kaart te brengen om zo een zicht te krijgen in de mogelijkheden van samenwerking van diverse fora in het kustforum. Hierdoor zouden organisaties die in meerdere fora aanwezig zijn een gelijke invloed moeten krijgen als organisaties die enkel in een bestaand forum aanwezig zijn.

e. Financiële middelen zoeken binnen betrokken overheden.

Er moeten financiële middelen gezocht worden om projecten binnen het kustforum te ondersteunen.

8 Scenario voor een kustforum

Vanuit 4 verschillende doelstelling zijn **mogelijke scenario's** uitgewerkt voor een kustforum. De doelstellingen zijn:

1. informatie verstrekking overheid → stakeholders
2. wederzijdse informatieverstrekking overheid ↔ stakeholders
3. advies omtrent specifieke dossiers
4. advies gedeelde visie van de kust

Vanuit deze 4 verschillende forumdoelstellingen worden een aantal aandachtspunten en kenmerken weergegeven en zijn een aantal bestaande fora genoemd.

1. Forum informatieverstrekking overheid → stakeholders

Momenteel wordt er reeds veel aandacht besteed aan symposia en studiedagen, waarin de overheden het maatschappelijk middenveld informeert over het beleid. Een dergelijke forum heeft de doelstelling om het maatschappelijk middenveld te informeren over strategieën van de overheid. Door openheid en overtuiging hoopt de overheid draagkracht te krijgen voor het beleid. De bestuursstijl (Pröpper en Steenbeek) wordt gekenmerkt als 'open autoritaire stijl'.

Samenstelling kustforum

Door middel van dergelijke fora kan men een breed publiek benaderen. De praktijk leert echter dat voornamelijk de reeds betrokkenen en de wetenschappelijke wereld aanwezig zijn op dergelijke fora.

Organisatie

Een dergelijk forum kan door één orgaan georganiseerd worden. Een vaste structuur van een forum met een stuurgroep, statuten en dergelijke zijn hierbij niet noodzakelijk. Het is mogelijk om een dergelijk forum vanaf een afstand te organiseren zoals het gebruik van folders, brochures en website. Er is ook een mogelijkheid om fysieke informatiebijeenkomsten te organiseren in bijvoorbeeld symposia, lezingen etc.

Financiële kenmerken

De kosten voor een forum waarbij enkel de informatie verstrekt wordt vanuit de overheid zijn relatief klein. Ook zijn ze vaak kosten dekkend door de bijdrage die gevraagd is voor deelname, of zijn de kosten voorzien in het budget van het beleid dat gepresenteerd wordt.

Resultaten

De resultaten van het forum zijn dat het maatschappelijk middenveld, mits aanwezig, geïnformeerd is over het beleid, waardoor er mogelijk draagvlak ontstaat en er mogelijk afstemming ontstaat van beleid en maatschappelijk middenveld. Bij een fysiek forum is het netwerken een belangrijk resultaat.

Mandaat

Het forum heeft enkel het mandaat om de informatie vanuit de overheid te ontvangen.

Voorbeelden

- Zoutkrant, ministerie Verkeer en Waterstaat, Directoraat-Generaal Rijkswaterstaat

2. Forum met wederzijdse informatieverstrekking overheid ↔ stakeholders

De wensen van zowel het maatschappelijk middenveld en de overheid kunnen besproken worden in een dergelijk voorbeeld. De overheid informeert over de strategieën die ze toepast

en het maatschappelijk middenveld geeft zijn reactie. Ook kan het maatschappelijk middenveld de overheid informeren over de ontwikkelingen die er in de praktijk zijn. De bestuursstijl die hierbij van toepassing is heet 'open autoritaire stijl'.

Samenstelling kustforum

Een dergelijk forum kan uit een grote groep organisaties bestaan vanuit het maatschappelijk middenveld, overheden en burgers. Vaak is een dergelijk forum onderverdeeld in themagroepen. Het forum kan bijvoorbeeld een jaarlijkse grote bijeenkomst hebben en per jaar meerdere thematische bijeenkomsten. Een andere mogelijkheid is een dergelijk forum eenmalig te organiseren aan de hand van een thema. Mogelijkheden om dit te organiseren zijn workshops, discussiedagen en klankbordgroepen.

Organisatie

Het is belangrijk dat er een moment is dat overheden en organisaties fysiek bij elkaar komen. Kenmerk van een dergelijk forum is dat het gecoördineerd wordt vanuit een orgaan in samenwerking met belangrijke vertegenwoordigers vanuit de thema's die behandeld worden. Vanzelfsprekend vraagt een éénmalig forum minder organisatie dan een structureel forum.

Financiële kenmerken

Voor een eenmalig forum zijn de kosten vaak dekkend door de bijdrage die gevraagd is voor deelname, of zijn de kosten voorzien in het budget van het beleid dat behandeld wordt. Voor een structureel forum zijn ook structurele financiële middelen nodig, die afkomstig kunnen zijn van verschillende overheden die raakvlakken hebben met de betrokken thema's.

Resultaten

De resultaten van het forum zijn dat het maatschappelijk middenveld, mits aanwezig, geïnformeerd is over het beleid, waardoor er mogelijk draagvlak ontstaat. En er mogelijk afstemming ontstaat van beleid en maatschappelijk middenveld. Een resultaat van de wederzijdse informatie verstrekking is dat de overheid ook daadwerkelijk te horen krijgt wat er leeft en het beleid kan aanpassen. Bij een fysiek forum is het netwerken een belangrijk resultaat

Opvallend is dat als een forum goede informatie levert aan de overheden er vaak een vertrouwensband ontstaat, waardoor het forum vaker betrokken wordt en de informatie die verstrekt wordt vanuit het forum ook vaker wordt overgenomen als advies.

Mandaat

Het mandaat van het forum is geïnformeerd te worden en de overheid te informeren.

Voorbeelden

- Thames Estuary Partnership TEP
- Dorset Coastal Forum
- Pembrokeshire Coastal Forum

3. Forum met advies omtrent specifieke dossiers

In Vlaanderen zijn reeds vele fora opgericht die adviezen uitbrengen richting de overheid. Vaak gaan deze adviezen over speciale thema's zoals havens of zijn ze afkomstig vanuit bepaalde regio's zoals de Westhoek. De doelstelling van dergelijke fora zijn om vanuit de verschillende partners de overheid te adviseren. De bestuursstijl die hierbij gehanteerd wordt heet 'open participatieve stijl'.

Samenstelling

Voor een dergelijk forum wordt vaak gekozen voor een selectie van participanten, zoals een gelijke verdeling werkgevers – werknemers organisaties, non-profit – profit organisaties, overheden – bedrijfsleven. Een dergelijk forum kan opgericht worden om structureel de overheid te adviseren maar kan ook eenmalig opgericht worden voor een bepaald dossier. Vaak zijn de ‘bekende’ organisaties en personen bij een dergelijk forum aanwezig.

Organisatie

Duidelijkheid en kennis over dossiers moet gezien worden als start van het forum, ook de doelstellingen van het forum zijn belangrijk vast te leggen. Het coördineren en leiding geven van een dergelijk forum vraagt veel organisatie. De voorzitter van een forum is vaak een onafhankelijk persoon, waarbij belangrijk is dat iedereen hem / haar aanvaardt als voorzitter.

Resultaten

Door de samenwerking met de verschillende organisaties in het forum ontstaat draagvlak voor het beleid. Het wordt vaak positief ervaren dat iedereen zijn zegje kan doen. Het advies komt vanuit de doelgroep. Door de voorselectie van participanten worden organisaties uitgesloten, hierdoor kan ontevredenheid ontstaan over het beleid.

Mandaat

Het mandaat van het forum is advies geven aan de overheid met betrekking op een bepaalde sector en of locatie.

Voorbeelden

- Resoc
- Vlaamse havencommissie

4. Advies gedeelde visie van de kust

Vanuit de interviews die zijn gehouden is regelmatig naar voren gekomen om een brede visie te ontwerpen voor de kust. Deze visie zouden alle sectoren overschrijden waardoor er meer afstemming komt. Vanuit de visie hoopt het maatschappelijk middenveld op betere concurrerende positie van de Belgische kust. Vanuit de visie kunnen de overheden het beleid aanpassen. Een dergelijke bestuursstijl heet ‘open participatieve stijl’.

Samenstelling

Vanuit diverse werkgroepen kan per locatie of per thema gewerkt worden aan de visie. Deze visie kan voorgelegd worden in een breed forum waarin gezocht kan worden naar de overeenkomsten. Een dergelijk forum bestaat uit kleine werkgroepen, waarbij ad-hoc meerdere organisaties bij betrokken kunnen worden. Een voorselectie van de vaste participanten van het forum is nodig om effectief overleg te hebben.

Organisatie

Een forum om een visie voor de kust op te stellen vraagt veel organisatie. Allereerst dient men een selectie te maken van de participanten. Vervolgens kan in diverse werkgroepen gewerkt worden aan de visie. Deze visie dient regelmatig weer afgestemd te worden met de overige werkgroepen. De betrokkenheid van de overheid is belangrijk aangezien zij degene zijn die de visie moeten vertalen naar het beleid.

Het voorzitterschap dient ingevuld te worden door een breed gerespecteerd persoon. Het brede forum kan goed worden georganiseerd door een orgaan, de verschillende werkgroepen dienen georganiseerd te worden door organisaties uit de werkgroepen.

Resultaten

Door een brede visie voor de kust, is er veel draagvlak voor het beleid. De betrokken organisaties zijn nauw betrokken en kunnen het beleid ook daadwerkelijk in uitvoer brengen. Door een samenwerking kunnen 'moeilijke bruggen' besproken worden. Aan de hand van de visie kan gewerkt worden aan een uitvoeringsplan. Er ontstaat een goede afstemming van de verschillende sectoren.

Mandaat

Het nodige mandaat voor een forum is het adviseren van de overheid over de visie van de kust, hierbij kan ook de uitvoer van het beleid tot het mandaat behoren.

Voorbeelden

- Wadden Sea Forum

Het Coördinatiepunt GBKG

Het Coördinatiepunt streeft naar een geïntegreerd beheer van de kustgebieden. Om het geïntegreerd beheer aan de Belgische kust in goede banen te leiden heeft het coördinatiepunt 5 taken voor ogen:

1. Communicatie en sensibilisatie rond Geïntegreerd Beheer van Kustgebieden.
2. Optreden als aanspreekpunt inzake Geïntegreerd Beheer van Kustgebieden, zowel voor binnen- als buitenland.
3. Helpen bij de implementatie van de EU Aanbeveling inzake Geïntegreerd Beheer van Kustgebieden, inclusief het voorbereiden van standpunten.
4. Duurzaamheidsbarometer voor de Kust bijhouden en erover communiceren. (duurzaamheidsbarometer)
5. Integratie van planning en beleid.

Het coördinatiepunt wordt bij dit werk gesteund door een aantal partners, namelijk:

- Provinciebestuur West-Vlaanderen
- Vlaamse overheid, Agentschap voor Natuur en Bos, Cel Kustzonebeheer
- Vlaamse overheid, Maritieme Dienstverlening & Kust, afdeling Kust
- Vlaams Instituut voor de Zee
- Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Leefmilieu

Voor contact met het coördinatiepunt kunt u zich het beste richten tot Kathy Belpaeme.

Provinciaal Ankerpunt Kust
Wandelaarkaai 7
B-8400 Oostende
(ingang thv Pakhuis 61)
T 059 34 21 47 - F 059 34 21 31

www.kustbeheer.be

Bronvermelding

Fora

Aanbeveling van het Europees Parlement en de Europese Commissie, 30 Mei 2002, Concerning the implementation of Integrated Coastal Zone Management in Europe (2002/413/EC)

Cliquet, A., Maes, F., Schrijvers, J., Een voorstel van bestuurlijke en juridische verankering voor een geïntegreerd beleid van de Belgische kustzone, 2002

Crabbé, A., Gysen, J., Leroy, P., Vademecum milieubeleidsevaluatie, 2006

Leroy, P., Loots, I., Vlaams milieubeleid: in staat van / tot vernieuwing, p209, 2006

Pröpper, I.M.A.M., Steenbeek, D.A., Interactieve beleidsvoering, Typering, ervaringen en dilemma's, publicatie Bestuurskunde 7e jaargang nummer 7. Themanummer 'dilemma's van interactieve beleidsvoering',

<http://www.bestuurskunde.be/publicaties/bestuurskunde.php?artikel=1998,,7,7,1>

Samenlevingsopbouw West-Vlaanderen, Van schietstand tot denktank, bewonersplatforms als inspirerend model voor steden en gemeenten, p57

Vandenabeele, J., Goorden, L., mei 2004, ABC VAN HET PARTICIPATIEF MILIEUBELEID, p70,

<http://www.milieubeleidswetenschappen.be/exdocs/AJ;C%20Participatief%20Milieubeleid.pdf>

Methode

Baarda en De Goede, Basisboek Methoden en Technieken, p339, 2001

Internetsites

Methode

Kennisbasis Statistiek,

<http://www.wynneconsult.com/root/transPage.htm?sendpage=Samp/Steel86.htm&refpage=http://www.google.be/search?hl=nl&q=representativiteit+statistiek&meta=#>

Fora

KU Leuven, <http://soc.kuleuven.be/io/participatie/ned/handleiding.htm>

Web-log over participatie,

http://partnerships.typepad.com/civic/2003/02/about_david_wil.html

Pembrokeshire coastal forum,

<http://www.pembrokeshirecoastalforum.org.uk/indexeenglish.shtml>

Thames estuary partnership, <http://www.thamesweb.com/>

Dorset coastal forum, <http://www.dorsetcoast.com/index.jsp>

Waddenzee forum, <http://www.waddensea-forum.org/>

Bijlage 1 Selectie criteria

De volgende selectie criteria zijn opgesteld:

1. Binnen welke sector is de stakeholder actief?
 - a. natuur en milieu
 - b. kustveiligheid
 - c. delfstoffen en energie
 - d. havenactiviteit
 - e. economie en werkgelegenheid
 - f. vrije tijd en toegankelijkheid
 - g. welzijn en sociaal
 - h. erfgoed en cultuur
 - i. land- en tuinbouw
 - j. visserij
 - k. waterwinning
 - l. ruimtelijke ordening
2. Is de organisatie eerder betrokken geweest bij activiteiten van het coördinatiepunt GBKG?
 - a. Ja
 - b. Nee
3. Vind de expert, die gevraagd is voor het compleet maken van de lijst van stakeholders, dat de stakeholder een sleutelfiguur kan zijn binnen het kustforum?
 - a. Ja
 - b. Nee
4. Is de stakeholder actief betrokken bij beleidsprocessen, op andere gebieden dan kustzonebeleid?
 - a. Ja
 - b. Nee
5. Zijn de eigenschappen van de stakeholder coherent aan de kust?
 - a. Ja
 - b. Nee
6. Is de stakeholder georganiseerd?
 - a. Ja
 - b. Nee
7. Laat de stakeholder, middels media of eigen activiteiten, zien actief te zijn binnen duurzame ontwikkeling, of te wel geeft de zoekactie binnen Google “stakeholder (naam) en “duurzame ontwikkeling” een hit, zijn er persberichten bekend waarin stakeholder duurzaamheid wenst en of heeft de stakeholder een doelstelling geformuleerd waarin naar voren komt dat deze betrokken is binnen duurzame ontwikkeling?
 - a. Ja
 - b. Nee

Bijlage II Schriftelijke enquête

Enquête "Wensen en haalbaarheid kustforum"

Introductie

Het Coördinatiepunt Geïntegreerd Beheer van Kustgebieden (GBKG) houdt zich bezig met het bevorderen van duurzaam kustbeleid. Dit gebeurt onder meer door organisaties bij elkaar te brengen om samen tot een goed gebruik te komen van wat de kust te bieden heeft. Ook zijn een aantal projecten opgezet zoals: de Kustindicatoren, de Kustatlas en bijvoorbeeld de Lenteprikkel.

Het GBKG werkt samen met de federale, de Vlaamse alsook de provinciale overheid en vormt een belangrijk orgaan binnen het kustzonebeleid.

Naast de eerder genoemde activiteiten is het Coördinatiepunt bezig met het bevorderen van een geïntegreerde aanpak van het kustzonebeleid. Een van de belangrijke onderwerpen die hierbij ter sprake komen is uw mening. Uw mening kan u geven door middel van een forum, daarom willen wij graag weten wat volgens u de beste aanpak is voor een kustforum en wat voor u hierbij belangrijk is. De uitkomsten van deze enquête zullen dan verwerkt worden in een beleidsnota en zo spoedig mogelijk zult u meer horen over de uitkomsten.

Deze enquête zal ongeveer 15 minuten duren, alvast bedankt voor de tijd en de energie.

Voor vragen en opmerkingen kunt u gerust contact opnemen met:

Fieke Hellenbrand,

Bart van der Kolk,

Coördinatiepunt Geïntegreerd Beheer van kustgebieden

Wandelaarkaai 7, 8400 Oostende

059/340165

1. Organisatie

1.1 Aan welke thema's denkt u als het gaat om problemen in de kustzone?

1.
2.
3.

1.2 Wat zijn belangrijke kenmerken van de kustzone die binnen uw organisatie een positieve invloed hebben?

1.
2.
3.

1.3 Binnen welke kustsector is uw organisatie actief?

- natuur en milieu
- veiligheid
- havenactiviteit
- welzijn en sociaal
- economie en werkgelegenheid
- vrije tijd toegankelijkheid
- delfstoffen en energie
- cultuur en erfgoed
- visserij

1.4 Is uw organisatie in het verleden betrokken geweest bij beleidsprocessen, zoals betrokkenheid bij een klankbordgroep, een informatieavond of iets dergelijks?

- Ja, waarbij was u betrokken?

.....
.....

Wat was uw rol daarin?

.....
.....

- Neen

1.5 Zijn er namens u, andere organisaties betrokken bij beleidsprocessen?

- Ja, binnen de volgende beleidsprocessen

.....

isactief namens ons.

- Neen

2. Algemeen

2.1 Wat vindt u van het beleid in de kustzone?

.....

.....

.....

2.2 Ziet u de nood betrokken te worden bij het kustzonebeleid?

- Ja (ga verder naar vraag 3.1)

- Neen, waarom niet?

.....

.....

(ga verder naar vraag 2.2a)

2.2a Zijn er dan andere organisaties die volgens u betrokken zouden moeten worden bij het kustzonebeleid?

- Ja, een organisatie die wel betrokken zou kunnen worden bij het kustzonebeleid is:

naam organisatie:.....

contactpersoon:.....

- Neen (ga verder naar 6)

2.2b Zouden andere partijen deze organisatie ook belangrijk vinden binnen het kustzonebeleid?

- Ja
- Neen
- Ik weet het niet

2.2c Denkt u dat deze organisatie zelf ook vindt dat hij betrokken moet worden?

- Ja
- Neen
- Ik weet het niet

3. Betrokkenheid

3.1 Bij welke thema's zou u betrokken willen worden?

1.
2.
3.

3.2 Vind u dat u altijd betrokken zou moeten worden bij dit thema (of deze thema's) in vraag 3.1, of alleen in speciale gevallen?

- Ik vind dat ik altijd betrokken moet worden bij deze thema's.
- Alleen in speciale gevallen, zoals.....
- Zowel bij algemeen kustzonebeleid als de door mij vermelde thema's.

4. Vorm

4.1 Een mogelijkheid om betrokken te worden bij het kustzonebeleid is via een kustforum. Hoe ziet u uw betrokkenheid in een kustforum? Hierbij valt te denken aan een overleggroep, informatieavonden, interactief internet forum etc.

1.
2.
3.

4.2 Hoeveel keer per jaar zou dit orgaan samen moeten komen?

- 1 keer per jaar
- 2 keer per jaar
- Vaker, namelijk.....
- Alleen in noodgevallen

4.3 Zal een kustforum voldoende voor u zijn om uw belangen en wensen te behartigen?

- Ja
- Neen. Wat moet er voor u dan wel gebeuren, zodat uw belangen behartigd kunnen worden binnen een kustforum?

.....
.....

4.4 Zijn er andere organisaties waarvan u vindt dat deze betrokken zouden moeten worden bij een kustforum?

- Ja, namelijk :

naam organisatie:,

contactpersoon:.....

zou een goede partner zijn voor het kustforum.

- Neen

4.5 Wie zou een kustforum moeten aansturen?

.....
.....

4.6 Hoe ziet u uw eigen rol binnen een kustforum?

1.
2.
3.

5. Verwachtingen

5.1 Wat zijn uw verwachtingen ten aanzien van een kustforum ? Waarvoor zou dit kunnen dienen? (U mag meerdere keuzes aanduiden)

- informatie verstrekking overheid naar actoren
- informatie verstrekking actoren naar overheid
- adviseren overheid
- meebeslissen over dossiers
- aanbrengen / ontwerpen kustzonebeleid
- evalueren kustzonebeleid
- toetsen kustzonebeleid aan gebruikersdoelstellingen
- andere, namelijk.....

5.1a Welke overheid zou betrokken moeten worden bij een kustforum? (U mag meerdere keuzes aanduiden)

- federale overheid (bijvoorbeeld minister voor de Noordzee)
- Vlaamse overheid (bijvoorbeeld afdeling "kust" of Agentschap Natuur & Bos)
- Provinciale overheid
- Gemeentelijke overheid (bijvoorbeeld de gemeenteraad)
- Coördinatiepunt Geïntegreerd Beheer van Kustgebieden
- Andere, namelijk.....

6. Extra aanvullingen / opmerkingen / wensen etc.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Einde van de enquête.

Hartelijk bedankt voor de medewerking aan de enquête omtrent de haalbaarheid en wenselijkheid van een kustforum. Zodra alle gegevens verzameld en verwerkt zijn krijgt u van ons te horen wat de uitslag is van deze bevraging. Na dit onderzoek zal naar voren komen wat de wensen en haalbaarheid is voor een kustforum van alle betrokkenen die aan deze bevraging hebben meegewerkt. Gedurende de eerste maanden van 2007 hopen wij ons onderzoek afgerond te hebben.

Hartelijk bedankt voor de medewerking!!!!!!!

Fieke Hellenbrand en Bart van der Kolk

Coördinatiepunt Geïntegreerd Beheer van Kustgebieden

